ЛЕМКІВЩИНА
LEMKIVSHCHYNA
1987

Ч.4

НАША ЦІЛЬ: ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ЕТНОГРАФІЧНИХ ЗЕМЕЛЬ У ВІЛЬНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ

OUR MOTTO: THE UNITY OF UKRAINIAN ETHNOGRAPHIC TERRITORY IN A FREE UKRAINIAN STATE

ЛЕМКІВЩИНА

КВАРТАЛЬНИК

РІК 9, ЧИСЛО 4(35), ЗИМА 1987

видає

ФУНДАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕМКІВЩИНИ

з рамени

СВІТОВОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ЛЕМКІВ
ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ
І ОБ'ЄДНАННЯ ЛЕМКІВ КАНАДИ

ВИДАВНИЧА КОМІСІЯ

Мирон Мицьо — Голова
Марійка Дупляк — Заступник голови
Юліян Котляр — Адміністратор
Василь Скомський — Фінанс. референт

адреса

"Lemkivshchyna"
P. O. Box 651 Cooper Station
New York, N.Y. 10276 USA

РЕДАҐУЄ КОЛЕҐІЯ:

Марія Дупляк — гол. редакторка
Іван Лико
Катерина Мицьо
Михайло Черешньовський

Редакція застерігає собі право виправляти мову, скорочувати та корегувати надіслані матеріяли. Передрук матеріялів з "Лемківщини" дозволяється при умові подання повної назви журналу. Прислані матеріяли Редакція не повертає.

Річна передплата **8.00 ам. дол.** — летунською почтою **12.00 дол. річно.** Ціна числа **2.00 ам. дол.** (або рівновартість в чужій валюті). На Вашій адресі є зазначено, доки заплачена Ваша передплата.

ЗМІСТ

Марія Дупляк: Коли прощатимемо 1987 рік..... 1
ІЛ.: Ще до 40-ліття ганебного злочину в Закерзонні 2
Ярослава Філь-Марта: Мої спомини з Лемківщини ... 4
Б. І. Антонич: Слава на висотах 6
М. Вербовий: Літні окрушки 8
Микола Горбаль: Цвинтарі 8
І. Сенока: Шляхтова і Яворкі 9
УПБ.: "Простіть, як і ми прощаємо" 10
УПБ.: "Цей рік приніс нам великий поступ" 11
Звернення українських Владик 12
Українське населення в Польщі готується... 12
бвч.: В десяту річницю смерти 13
Іван Франко: Знов рік минув... 13
бвч.: "Лемковина" — радість і смуток 14
По сторінках "Нашого Слова" 16
Марія Остромира: Лемківщина в огні 16
Ред.: 1988 — Пропам'ятна річниця 20
М. Хомяк: Трагедія села Гвоздянки 21
Микола Горбаль: Заблудився... 21
Микола Дупляк: Дещо про Український Лемківський Музей у Стемфорді 22
З життя Організації 24
А.С.: Хроніка ОЛК 25
І в далекій Австралії відзначили річницю виселення 25
Відійшли від нас: **Іван Ґиба, Стефан Дупляк, Іван Гомза 26**
25-літній Ювілей Івана і Надії Михальцьо 27
bvc.: Will we be ready? 28

АДРЕСА КРАЙОВОЇ УПРАВИ ООЛ:

Organization for Defense of Lemkivshchyna
P. O. Box 7
Clifton, New Jersey 07011-0007

ЧИ ВИ ЗЛОЖИЛИ ВЖЕ СВОЮ ПОЖЕРТВУ НА "ФУНДАЦІЮ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕМКІВЩИНИ"? ЯКЩО НІ, ТО ЗРОБІТЬ ЦЕ СЬОГОДНІ! ЧЕКИ І МОНІ ОРДЕРИ ВИПИСУЙТЕ: "THE LEMKO RESEARCH FOUNDATION" і шліть на адресу:

The Lemko Research Foundation
P. O. Box 651 Cooper Station
New York, N.Y. 10276 USA

Ваші пожертви є звільнені від податку в ЗСА.

Printed in U.S.A.
by Computoprint Corporation
335 Clifton Ave., Clifton, N.J. 07011

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ!

У цей святочний час, коли весь український нарід з радістю вітає Боже Дитятко, пересилаємо всім нашим Відділам, їхнім Управам та Членству щирі побажання. Складаємо щирий привіт усьому українському народові, що бореться з переслідуванням на рідних землях та з великим жалем та співчуттям вітаємо також тих, що в тюрмах на засланні зустрічають Різдво Христове.

ХРИСТОС РОДИВСЯ!

Світова Федерація Лемків
Організація Оборони Лемківщини в Америці
Об'єднання Лемків Канади
Фундація Дослідження Лемківщини

КОЛИ ПРОЩАТИМЕМО 1987 РІК

1987 рік зближається до кінця. Як цей час скоро йде! І власне у тій порі року, у передсвяточному часі часто задумуємось над тим, що ми у цьому році зробили, що осягнули, чим цей рік нас розчарував.

Для нас, членів Організації Оборони Лемківщини 87 рік записався підсумком нашої праці — XXI Крайовим З'їздом, який крім організаційних справ, як вибір нової Краєвої Управи та схвалення резолюцій відзначувався тим, що відбували ми його у 40-річчя ганебногоо ґеноциду на українських землях Закерзоння.

Як ми вже писали у весняному (1987) числі "Лемківщини", кожне число нашого журналу на протязі цілого року було присвячене жорстокім подіям 1947 року. Багато Відділів ООЛ влаштовувало на своєму терені академії чи панелі присвячені тим сумним роковинам.

Сьогодні, коли замикаємо цей рік, а входитимемо у новий 1988 рік, пам'ятаймо, що перед нами велика праця. Збираймо різні документи, пишім статті, які відносяться до тамтих днів, щоб коли прийде 1997 рік — 50-річчя ганебної Акції "В" ми належно удокументували ті жорстокі події на Закерзонні, вчинені ворогами.

Новий 1988 рік, наш Ювілейний Рік, буде роком радісних і торжественних святкувань. Українці у всьому світі відзначатимуть своє 1000-ліття офіційного введення християнства в Україні. Цей Ювілейний Рік буде записаний великими буквами у історії Української Католицької Церкви в Польщі, коли за словами Блаженнішого Патріярха Мирослава Івана "...у стіп Богородиці, (на Ясній Горі — *Ред.*) разом з ієрархією Польщі і братнім польським народом, молитовно відзначимо ювілей 1000-річчя Хрищення Русі-України".

У 1988 році увійдемо в 10 рік видавання одинокого лемківського журналу у вільному світі — "Лемківщина". Сьогодні, коли багато українських журналів та газет перестає друкуватися, наш квартальник, завдяки жертвенности читачів, передплатників а перед усім Відділів ООЛ — розпічне 10 рік свого "життя". Тож з цієї нагоди доложім усіх зусиль, щоб круги читачів помножилися, приєднуймо нових передплатників та підтримуймо його фінансово, жертвуючи на пресовий фонд, який є запорукою дальшого існування нашого журналу.

Ось з такими думками прощаємо 1987 рік і вітаємо новий 1988, бажаючи усім нашим читачам, дописувачам, співпрацівникам успіхів у їхньому приватному та громадському житті.

Марія Дупляк

ІЛ

ЩЕ ДО 40-РІЧЧЯ ГАНЕБНОГО ЗЛОЧИНУ В ЗАКЕРЗОННІ

(*Закінчення*)

Для вшанування пам'яті невинних жертв безглуздого терору тамтих часів подаю деякі приклади, загально вже знані, але навіть як спогади морозять кров в жилах.

25-го січня 1946 р., польський батальйон 34-го полку із Сянока під командою полковника Плюто, напав на село Завадка Морохівська, сяніцького повіту. Вояки вимордували тоді п'ятдест шість селян. Між іншими — 6 місячній дитині Катерині Іздебській підрізали горло, опісля багнетом пробили голову. 4-річній Катерині Максим прокололи багнетом рот, два рази груди, розрізали живіт, з якого випустили нутрощі. Однорічній Анні Максим поранили живіт. 3-річного Тараса Нечистого пострілено розривною кулею у плече. По шістьох тижнях дитина сконала в муках. 7-річній Софії Білас порізали ноги і живіт. 65-літньому Теодорові Білас прокололи багнетом живіт. На це лемківське село відділи польського війська доконали 6 терористичних нападів, в яких вимордували 73 особи. І ось: мирний час, легальна влада цивілізованої нації, урядові військові формації і — дикунські злочини???

29-го травня 1946 р., відділ польського війська наскочив на село Терка (повіт Лісько, привівши із собою 28 арештованих: самі жінки і діти. Завели їх у самітню хату на край села, в яку стріляли, а відтак закинули гранатами. Втекти вдалось тільки одному 14-літньому хлопчині, Василеві Соняк, який опісля розказав про нечувані звірства. Цього ж дня в цьому самому селі поляки вбили 33 особи, в тому 100-річну Анну Дяк, спалили 24 хати та пограбували майно селян.

Знищення чеського села Лідіце гітлерівськими варварами потрясло було сумлінням всього культурного світу. Про сотки "українських Лідіц" світ не знав і не хотів знати, але й ми небагато причинились щоб запізнати світ з українською трагедією, яка в мирному, повоєнному часі була спричинена тими, що злобно вдають визволителів людства. Чехи зуміли запізнати ввесь світ з наслідками гітлерівського варварства. Ми — українці не зуміли цього зробити, бо в краю не диспонували відповідними засобами інформації, залишившись і надальше бездержавним народом. На еміґрації, у вільному світі, з вибухом Другої світової війни українські лемківські організації припинили свою діяльність, а наші загальні українські суспільно-громадські і політичні організації не мали часу обороняти українські інтереси, бо були зайняті т.зв. "консолідацією", яка сьогодні довела до ще більшого розбрату і роз'єднання.

Післявоєнні роки на Українських Закерзонських Землях, це роки Дантейського пекла: горів дорібок поколінь, розлягались зойки катованих на волі і по казаматах тюрем, мучено й добивано людей гірше, як худобу. Скільки ж то разів я стояв на версі високої гори і дивився в синю далечінь прекрасної Лемківщини, де нерідко стовпи сіро-чорного диму вистрибали з-поза зелених, або вкритих снігом верхів, розпливаючись високо у пошарпані скатерти хмар, що сповіщали зловіщі події ганебної судьби українського народу. Пригадую, як літом 1946 року ранком, в одній із хат горішнього кінця села Репедь, сяніцького повіту, нечайно заскочив нас відділ польського війська. Нашій групі, в числі 10 осіб, вдалось вирвати з окруження без втрат. Відійшовши на південь, слідкували ми за рухами польського відділу, який завернувши маршував полями по північній стороні села. Цього ранку один селянин села Репедь, вісімдесятлітній старець вийшов був на прохід, і спираючися на дерев'яному костурі, зайшов аж на верх гори між селами Репедь і Карликів. Там наздогнали його польські вояки. Кількох із нх обступили старця. Крізь далековид видно було неначе вели з селянином розговір. По хвилі один із вояків вдарив старця прикладом кріса у плечі. В кілька секунд пізніше інші польські вояки почали робити те саме: прикладами крісів, автоматів та костурами били старця. А, він розпостер руки (в правій руці держав костур), неначе біблійний Мойсей на горі Синай, підніс очі на голубе небо, опісля впав на вколішки, а згодом усім тілом припав лицем до землі, мовляв цілував її із вдячности, що годувала його так довгий вік. Так його старця, безборонну людину домучили лицарі "Matki Boskiej Czestochowskiej". Коли старець відмовився від виїзду в Совєтський Союз, його рідню насильно випровадили з хати і відставили до за-

ХРИСТОС РОДИВСЯ!

СЛАВІТЕ ЙОГО!

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ ТА НОВИМ РОКОМ ВІТАЄМО УСІХ ЧИТАЧІВ, ДОПИСУВАЧІВ, ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ТА КОЛЬПОРТЕРІВ НАШОГО ЖУРНАЛУ ТА БАЖАЄМО ЇМ УСПІХІВ І ЩАСТЯ В ОСОБИСТОМУ ТА ГРОМАДСЬКОМУ ЖИТТІ.

Редакція і Адміністрація журналу "Лемківщина"

лізничної станції а його залишили, щоб незадовго таки замучити.

Ще іншим разом цього ж року в с. Смільник (ліського повіту) польські вояки в подібний спосіб замучили селянина Івана Адамовського на толоці його власної клуні.

Подібних прикладів, засвідчених наочними свідками, можна подавати без ліку. Та суть не в тому, Щоб — як деякі кажуть — "роз'ятрювати старі пригоєні рани", але щоб довести до свідома цивілізованої людини XX-го століття, що вона різниться від звірини лише тим, що стоїть "на двох лапах".

Тверді є слова спогадів тих страшних часів і трагічних подій, бо й тверде було наше дитинство і молоде життя. Слова пісні вповні віддають суть нашого буття тамтих днів:

Зродились ми не з мрії, але в ганебну і ганьблячу гідність української людини — дійсність. Гартував нас голод і холод, колисала нас грізна тюрма, гартували нас бої за свободу. Сотні тисяч з нас згинули, щоб трупом промостити шлях майбутнім поколінням, а на тих, що залишились між живими спадає святий обов'язок утрівалити пам'ять знаних і незнаних безсмертних лицарів, між якими почесне місце займають також лемки.

Трагедія Лемківщини і всього Закерзоння не була спричинена дією УПА, це був лише претекст до введення в життя дуже давніх задумів польського шовіністичного табору — **фізичного знищення української Людини.**

Якщо дії УПА на Закерзонні були причиною насильного виселення українців, то які причини існували для оправдання польського варварства супроти білоруського населення? Поляки вогнем знищини цілі білоруські села та винищили багато людей, про що писала англійська преса, документуючи пресові звідомлення фото-знімки.

Причини лемківської і всього Закерзоння трагедії належить шукати в польській політиці ліквідації українства. Польонізація України, при дуже активній участи польського клеру — єзуїтів, сягає початків панування поляків в Україні, тодішній ще Русі. Минали роки і століття, мінялись королі і уряди, але польська політика у відношенні до українського народу — залишилась незмінною до сьогоднішнього дня. Всі можливі середники панування спрямовано в минулому і спрямовується зараз на розгар і утрівалення серед польського народу шовінізму проти русина-українця, як істоти нижчої за поляка.

На великий жаль, така постава більшості поляків заховалась по наші часи, де навіть польська поступова сила "Солідарносьць" пробує нас ділити на лемків і українців, при чому українців вважає за найгірших ворогів, за права яких не варто й згадувати. Деякі індивідуальні відхилення від політики шовінізму це напевно явище позитивне, але дуже далеке від загального.

Вітри десятиліть розвіяли попели і специфічний запах згарищ, дощі позмивали невинну кров, пригоїлись рани, час висушив сльози терпінь і страждань, залишилась ... історія. Історія, що в більшості, до сьогодні не завершена й найправдоподібніше ніколи не буде завершена правдивими описами тамтих подій та послуговуючись неповними і часто необ'єктивними, сухими статистичними даними. Але і за неповними даними вдумлива людина зуміє уявити велич горя, терпінь, страждань, ганьби і пониження, мук і смерти тисячів невинних немовлят, старців, мужчин і жінок, здорових і калік.

Нехай вічна залишиться пам'ять про тих, що впали жертвою безглуздого терору польсько-большевицького шовінізму.

Мої спомини із Лемківщини

Згадуючи час моєї підпільної праці на Лемківщині, мушу згадати про двох революціонерів, через яких повстанська боротьба в цих околицях набрала такого великого розмаху й такого значення, як, може, в жодній іншій частині України, а це завдяки надрайоновому провідникові Лемківщини Марові та славному курінному Хрінові. Друг Мар перебрав пост надрайонового провідника після свойого попередника, провідника Зорича, про якого знаю більше із розказів інших співпрацівників. Всі говорили, що був дуже вимагаючий і строгий та вдержував свою владу залізною дисципліною й диктатурою. У відміну до того, провідник Мар горнув до себе працівників і з'єднав собі симпатії їхні, як також любов і прихильність селян через свою доброту, вирозумілість, співчуття, бо всі разом несли відповідальність за визвольну боротьбу.

Провідника Мара знало населення із часу, коли він був референтом пропаґанди й відвідував з цікавими доповідями всі лемківські села. Він, як селянський син з походження, любив і шанував селян-лемків, відносився до кожного справедливо та з великим признанням за поміч підпільникам, тому його всюди радо бачили й любили. Навіть було таке по селах, що коли доходило до різних спорів, то селяни не йшли до польської влади, а тільки ждали на провідника Мара, щоб він розсудив їх, бо вірили, що він розсудить справедливо. Знаю із власного пережиття, що він не з'їв вечері в найважчі часи голоду, коли знав, що хтось із його підзвітних ще не їв і голодний. Він ішов перший у небезпеку, в часі переходів по терені він завжди провадив своїх стрільців. Як вишколений вояк завжди вчив нас як поводитися в лісах, як іти, щоб не робити слідів, як переходити небезпечні місця, як творити оборону та як відступати. Він останній залишив Лемківщину, виславши в рейд на захід понад 20 груп повстанців, коли сотня к-ра Громенка була вже в Німеччині.

Літом, 1945 р., прибули на Лемківщину із України найвищі люди підпілля: провідник Тарас — Маївський і генерал Перебийніс — Грицай. Вони мали довгі відправи із надрайоновим проводом, а генерал відвідував сотні.

Знала я д. Мара ще із 1945 р., коли тільки прийшла на терен Лемківщини, але тільки з кількох зустрічей, спільних відправ та курсів. Але вже від зими 1946 на 47 рік прийшлося мені працювати машиністкою в надрайоновому проводі, а особливо, коли приходилось цілу зиму працювати в одній криївці-бункрі, то в такій ситуації найкраще пізнається людей.

Після трагічної смерти подруги Дори — Люсі Скірки, надрайонової машиністки, рішенням проводу назначено мене на цю працю. До мене в 6-ий район прийшло повідомлення від пров. Мара, щоб разом з подругою Емою прибути до 2-го району. Це була зима. Цього ж року зима в Карпатах була сніжна і гостра. Ми з Емою дістали ще двох стрільців до охорони і з початком лютого вибралисяя в далеку дорогу. Важкий це був шлях. Мандрували ми майже по пояс у снігах. Відпочивали в порожних, покинених селянами хатах, поки дісталися на зв'язок до районового провідника Бориса, а через нього до провідника Мара.

В криївці разом з д. Маром перебувала ще подруга Марійка, районова референтка УЧХ. Перед тим жила тут Дора і 5-ох стрільців: друкарі Новий і Степ, стр. Мак з Тискови, Юрко і Василь з Бука, найблищого села.

Пригадую собі донині, яка це була розкіш погрітися у теплій криївці й положитися після кількох ночей спати на вигідному прічі.

Криївка-бункер складалася з двох приміщень. Одна більша кімната, де ми всі працювали цілий день, а друга менша, так звана кухня, де була збудована велика піч, у якій можна було палити дровами і там також ми харчувалися. Варили стрільці на зміну раз на день, тобто вечором, коли вже добре смеркло, і цей зварений харч мав вистачати на цілий день. У день не дозволено було палити вогню, бо видно було дим, чи навіть запах диму, який розносився по лісі, а це могло зрадити наше місце постою. Криївка була біля гірського потока з якого брали ми воду та милися. Гірські потоки бистрі й рідко коли замерзали на зиму, але зимою були великі сніги й можна було топити сніг на воду. Біля криївки був магазин, де були заховані харчі на цілу зиму, як мука, крупи,

Розділ з книги "Лемківщина" том І, яка появиться в грудні 1987 р. заходом 1-го Відділу Організації Оборони Лемківчини. — *Ред.*

Надрайоновий провідник ОУН "Мар" і районова референтка УЧХ Марійка. Лемківщина, 1947 р.

сіль, засолене м'ясо, бараболя. З муки пекли пляцки на блясі.

Звичайно варили ми зупу або бараболю і ґуляш з м'яса. Часто, коли їли ми ґуляш, провідник Мар казав нам, що при споживанні ґуляш все нагадується йому його правдиве прізвище. Та ми не могли ніяк відгадати, яку це то одну букву треба було б змінити у цьому слові. Щойно на еміґрації довідались ми, що це Ґоляш, місто ґуляш. Та тоді, у підпіллі, правдиве прізвище кожного було таємницею (це з огляду на безпеку) і ніхто тим не цікавився. Для всіх був він провідник Мар.

Хліб мали ми рідко, тільки тоді, коли ходили стрільці до села, але вівсяний. Було це дозволене тільки в час сніжних завріюх, щоб сліди опісля завіяв вітер і сніг. Стрільці вправляли ходження на високих дибах, щоб не робити людських слідів. Зі села приносили стрільці час до часу свіже м'ясо, переважно овече або козяче. Його вішали надалеко колиби на дереві, де воно замерзало і в цей спосіб консервувалося.

Ми, жінки, крім цього, що працювали як машиністки, прибирали "хату", прали білизну для всіх, як також час до часу займалися кухнею.

Рано після вставання була спільна молитва, бо треба зазначити, що наш провідник був практикуючий християнин. Через цілий час, коли приходилось мені з ним працювати, він не починав праці з ранку, не відмовивши молитви, не пішов вечором спати без вечірньої молитви, не сів і встав від їдження, не зробивши на собі знаку хреста, дякуючи Богові за хліб насущний. І так Бог провадив його через цілі чотири роки підпілля на Лемківщині. Коли згадую спільно пережитий час в лісовому бункрі чи в підпіллі, то приходить на думку прислів'я: — "Хто з Богом, то Бог з ним".

Та ідім дальше до нашого життя в криївці. Рано після молитви й сніданку, тобто, сказавши радше, сніданку й обіду, кожний брався до праці. Я сідала біля машини. Провідник Мар звичайно диктував мені звіти до вищого проводу. Багато часу забирали місячні звіти. Районові присилали свої звіти до надрайону. Друг Мар їх оформляв в один загальний звіт із цілої Лемківщини. Місячні звіти складалися з двох частин: загальний огляд праці та подій і окремо в хронологічному порядку "Вісті з терену". Цілий звіт мав 10 до 12 сторінок машинопису. Місячний звіт мав завжди 6 копій, які висилалось до крайового проводу на руки пров. Орлана, до окружного провідника Григора, до сусідного надрайону друга Тараса, одна копія була призначена в Україну до провідника Горнового, одна ішла за кордон, одна оставалась в архіві.

Переписували ми розпорядження і статті, які приходили із вищого проводу для нашого терену, писані рукою, дрібним письмом, з огляду на це, щоб було легше їх переносити. Опісля в криївці треба було все переписати й розіслати по районах. Правда, я тоді у писанні на машині не мала великої вправи, але праці вистачало на цілий день. Дещо треба було писати рукою на малих кусках паперу — "штафетах", які передавалось зв'язковим. Зимовий день короткий. У перервах між працею читали ми книжки та підпільні видання. Майже кожний писав свої спомини-денники. Ох, як би вони попали тепер до наших рук. Не одне цікаве можна б з них вичитати про життя в підпіллі в боротьбі.

У криївці мали ми карбітові лямпи, бо важко було би цілу зиму прожити без світла довгими вечорами. Правда, нераз вечорами, з ощадности, сиділи лише при світлі, яке падало від кухні, де варилася смачна вечеря, й тоді розповідали свої переживання й пригоди з підпілля, зі шкільної лавки, співали пісень, і так проходив час.

Цілий день і ніч стояла стійка біля бункру на одному із горбочків, де було добре поле зору. Стійки

держали тільки хлопці включно із провідником. Він часто заступав стрільців, коли приходили помучені зі зв'язку.

Найприємніший день був тоді, коли вдалося стрільцям зайти до села на зв'язковий пункт і принести пошту зі світа. Провідник прочитував пошту і деякими новинами ділився з нами, а інші заховував лише для себе. До декого з нас приходила маленька штафета від близьких друзів і уприємнювала наш побут у криївці. Всі ждали весни й дивилися, як топиться сніг.

Часто вечорами сиділи ми з подругою Марійкою і згадували покійну Дору-мрійницю. Розказувала мені Марійка, як тужила вона за своїм чоловіком доктором Ратом, як чекала все змоги зустрітися з ним хоч на коротко. Як побоювалася вона, що з огляду на небезпечний час не дістане дозволу піти відвідати його з нагоди Різдвяних свят. Опісля, як раділа вона і леліяла мрії про зустріч, коли довідалася, що підуть стрільці з поштою і що вона зможе піти на коротку відпустку під час Різдвяних свят. Чи причувала вона, що ця відпустка буде на вічність? Дора все молилася й просила Бога, коли б хтось з них мав згинути в підпільній боротьбі, то щоб було можна згинути їм разом. І видно Бог вислухав її молитов, бо хоч були вони рідко разом, але тоді, коли вмирали у розцвіті життя, вмирали по-геройськи разом. Він лікар німецького походження з Волині, вона українська патріотка із Перемищини. Обоє згинули за ідею визволення українського народу, 22 січня 1947 р. в підземній шпитальці на горі Хрещата. Про ще одно вона мріяла часто, хоч знала, що це не може її сповнитись в підпільних умовинах. Мріяла про синочка, (якого хотіла Романом назвати), так, як кожна жінка в заранні свойого супружжя.

Друг Новий, який завідував підпільними цикльостилями при надрайоні був добрим техніком. Він випиловував нагрудні хрестики, тризубці, робив запальнички та шив військові торби й футерали на пістолі.

Минали місяці. Поволі, але певно поверталася в наші Карпати весна. Таяли в горах сніги, густішали ліси, струмочки набирали води. Веселіше на серці ставало. Частіше приходила пошта. З проводу приходили інформації, що з весною ворог готується до нової великої атаки в цілому Закерзоннні і щоб готовитися на важкі часи, на завзяту боротьбу. Не входити в непотрібні бої. Щадити людей. Копати підземні криївки, сховища.

Місцеві сотні повідомляли про важке перебування зими, про погоні ворога. До повітових міст Сянік і Лісько прибувало більше і більше ВП та КБВ. Скріплено пограничні-застави вздовж словацького кордону. Почались нові бої та погоні за сотнями Хріна і Бора. Цієї зими із 1946 на 47 рік вже ніхто з повстанців не спав по селах. Всі були заховані в лісах.

Цілий березень і квітень приходили вістки про бої в цілій Лемківщині. Провідник Мар був постійно в терені. Збирав матеріяли про виселення від самих початків. Звіти були обширні. Я постійно носила машинку до писання, папір і кальку. Це була моя зброя. Писала в лісі на колоді чи камені. Все життя підпільників перенеслось в ліси.

Десь в половині квітня почавсь великий наплив ВП на Лемківщину. Їхали автами, возами, їхали днями й ночами, цілий тиждень. Інші їхали поїздами на Лупків. Ми бачили це із гір далековидами або ізза кущів. Всі дороги були забиті возами, в кожному селі було військо. Села були окружені.

28 квітня 1947 року розпочалась кінцева фаза виселення Лемківщини. Цим разом на західні землі Польщі, так звані "Ziemie Odzyskane". Ворог хотів позбавити повстанців піддержки місцевого населення. Відділи УПА та працівники підпільної сітки ОУН помагали населенню, нападали на виселенчі комісії, але це не вдавалось, при такому сильному насиченні ворожого війська.

Б. І. АНТОНИЧ

GLORIA IN EXCELSIS
Слава на висотах

Обнято всіх людей
з великої, ясної радости,
до всіх гукати: гей!
Сміятися безжурно, радо.

Немов мале дитя,
плескати у долоні голосно, здорово.
Сьогодні без пуття
сьогодні всі безглузді, всі обов'язково.

Сьогодні гояться всі рани,
сьогодні всміхнені всі люди.
Ставайте в хор, вперед сопрани,
хай янгол дириґентом буде.

Хай грає пісня серед герця,
бо це найбільша з перемог.
У жалобі мойого серця
сьогодні народився Бог.

23-го березня, 1932

Зібрані твори, Нью-Йорк, 1967

Українська греко-католицька церква (1798 р.) в селі Перунка (Лемківщина). Вид із пів.-східньої сторони.

Людям давали годину чи дві на ладування свойого майна. Так першого дня вигнано насильно, без повідомлення, з гірських околиць около 50 сіл. Виселення поступало дальше. Люди не могли скриватися, бо все було під ворожою контролею.

В цих часах провідник Мар дав зарядження для всіх повстанців магазинувати залишене збіжжя та інші харчові продукти. Ночами, потайки, стрільці закрадалися до сіл, шукали харчів та заховували їх в лісах. Не вільно було ходити одинцем, тільки малими групами. Оминати відверті бої. Оборонятися з найменшими втратами.

В цілому терені заведено стрічні пункти. Там були заховані в землі скриньки чи начиння, в яке вкладалось штафети й повідомлялось про події в терені та умовлялось з людьми про зустрічі. В цей спосіб наладнано зв'язки до всіх районів і кущів. Такими зв'язками ходили ми по терені, а провідник піддержував повстанців на дусі, бо деякі, без населення, попадали в зневіру. Треба було їх розрадити, подати надію, вказати на розв'язку скрутної ситуації, вказати на Божу поміч.

Про винищення УПА й ОУН домовились спільно три держави: Польща, Росія і Чехо-Словаччина. Вони кинули проти нас багатотисячні сили всіх родів зброї. Почалися постійні й сильні облави. Вороги проходили всі ліси вздовж і поперек. Нераз ми відступали та скривалися в кущах. Деякі пересиджували на густих ялицях.

В таких обставинах кожного місяця писали ми довгі звіти про події в терені. В штафетах до командирів Хріна і Бора провідник пропонував перехід в Україну. Рівнож частина теренової сітки почала в серпні переходити в підсовоєтську дійсність. Провідниками груп давав провідник Мар листи до місцевих підпільників за Сяном в Самбірщині. Так перейшли наші сотні та частина підпільників.

В першій половині серпня перейшла і моя група під керівництвом кущового господарника Стира. Пам'ятаю, як над Сяном, біля села Дверник, прощав нас провідник Мар. Дістали ми на дорогу паляниці, топлене масло і цукор. Це була група дівчат: Марта, Марійка, Тетяна, Пчілка і стрільці нашої охорони. Так закінчилася моя праця на Лемківщині до якої завжди повертаюсь в моїх думках.

Ярослава Філь — Марта

ЛІТНІ ОКРУШКИ

(*Виїмки зі статті М. Вербового "Літні окрушки",* Наше слово, *ч. 40 з 4-го жовтня, 1987 р.*).

— Он, зачекай, звільни їзду, — звертається до мене мій співпасажир, коли в'їжджаємо на перехрестя доріг. — Та воно колись виглядало інакше. Повирастало, позаростало, що й впізнати важко. Я хлопчиком з батьком, а потім вже юнаком не раз проміряв ці відстані, тож добре запам'ятав усі стежини, дороги та їх вибоїни.

І по хвилині: — Чи віднайду могилу тата?

Коли з асфальтної дороги, що вела на Гребенне, ми повернули на Корні, в автомашині залягла повна тиша. Лише споглядаючи у дзеркало, я бачив хвилюючий неспокій моїх співпасажирів.

— Де ж ті Корні, — почув я нетерпляче ззаду.

Навіть побачивши дорожній інформаційний знак з написом "Корні", ми його якраз минали на узбіччі, під'їжджаючи до невеличкого містка, мої туристи надалі не впізнавали околиці.

— З якого боку ти нас ввозиш?

Асфальтова дорога, хоч не так давно прокладена, а вже місцями міцно знищена, вузенька, як колишні корнівські фіри, вела нас углиб буйної зелені.

Зупиняю автомашину.

— Ти чому стаєш? — запитав мене мій вуйко.

— Ми вже коло церкви, — відповідаю.

Вийшов з авта, випростався на весь свій тополиний зріст і став розглядатися, якби пригадувати, пізнавати. Підійшов до церковних дверей, вхопив за клямку і, коли вона застигла в його руці, то, здається, допіру в цю мить повірив у те, що він на порозі своєї святині, в якій його колись хрестили, потім вінчали і де молитвою прощався зі своїм передчасно упокоївшимся батьком. Занімів у задумі.

Підвівшись з колін, довго шукатиме у цвинтарних хащах могилу свого батька. Допоможу віднайти йому те місце, де дерев'яний хрест раменом підпиратиметься об спорохнявілу землю. Час ще не затер усього. Водячи пальцем по хресті, мов незрячий по шрифту Брайля, відчитуємо фрагменти ім'я та прізвища. Запалюємо свічки і на мить завмираємо у тиші. Почувся лише схлип — плач душі.

Віддаємо ще шану пам'яті моїй бабуні, кам'яний хрест на могилі якої із залишками тексту некролога, понад півстолітньої давності засвічує місце її вічного супокою. Пломінь свічок ще довго блиматиме у цвинтарних зарослях у цей спекотний липневий день 1987 року.

Микола Горбаль

1. Цвинтарі.

Лем тилько на горбках зачахли цвинтарі,
Там не ховають юш більше никого,
Хрести зчорніли там вітер подриляв
І плакати нихто юш там не приходит,
Лем вовк часом виє і лиси бют нори.

А гинде на верхах тих старих ялиць
Громи пов'язали шнурки блискавиць
І над потічком, що стекло брискат,
Вітер порожну колише колиску.

2. Цвинтарі.

Лем тилько по горбках лемківськи цвинтарі.
Тихо... Юш конец! — Вмерают цвинтарі
І світ не голосит... Чом світ не голосит?!
А їм обіцялося вічную пам'ять,
А пам'ять умерат, і пам'ять умерат...

А гинде на верхах тих старих ялиць
Громи пов'язали шнурки блискавиць
І над потічком, що стекло брискат,
Вітер порожну колише колиску.

У той час, як ми виполювали на могилі бур'яни, наш провідник віднайшов людину, що мала ключ від церкви. Ввійшовши усередину, ми стали роздивлятись, у пам'яті воскрешати колишнє. Плечистій, міцної статури літній людині здалася вона тепер маленькою, хоч своєю висотою вона колись виділялася серед околишніх храмів. І мені, тоді кількалітньому хлоп'яті, запам'яталися місця, де тато у крилосі співали, а я, тримаючись за мамину руку, вслухувався у церковний хорал.

Жменька прицерковної землі на пам'ять-дорогу і ми завернули у село. Де ж воно? Чому ж таким запущеним стало його обличчя?

Оцих "чому", що невпинно спливали на думку, було безліч. Мені, що затямив свої Корні кількалітнім дитям, вони також здалися іншими, невпізнаними. А що ж говорити про відчуття тих, що тут зростали? Як же ж не розуміти і не розділяти їх туги і болю за минулим, тим більше, таких, як мої гості, що приїхали по грудку корнівської землиці із-за далеких морів

ШЛЯХТОВА І ЯВОРКІ

(СПОМИН)

І. Сенока

В новосандецькому повіті є так багато лемківських пам'яток як придорожні каплички, церкви та хати, що необхідним є задержатись на хвилину і пригадати їхне сумне минуле.

Тим разом я опинився у двох лемківських селах: Шляхтовій і Яворках, які віддалені п'ять і сім кілометрів від Щавниці. Ті села так побільшились, розбудувалися, що той, хто опустив їх перед 1945 роком напевно сьогодні не пізнав б свого рідного села.

Одиноким доказом і свідком правдивої дійсности, що це були колись лемківські села, лишились на пів знищені або перебудовані на "косцьоли" наші церкви.

Церкву в селі Шляхтова цілковито перебудовано і відмальовано так внутрі як і на зовні. З наказу римо-католицького клеру знищено прекрасні бані. Тільки над дверима при вході до храму лишився великий напис: "Слава во вишні Богу"...

Село Яворкі, яке до 1939 року славилось у цілій околиці з годовлі овечок та виробу молочарських продуктів — сьогодні трикратно побільшилось. Збудовано тут багато нових хат та державних установ. Колишнє село замінилось в мале гірське місточко. Не змінилась однак стара, мурована церква, у якій колись наші лемки співали пісні на славу Бога...

Українська греко-католицька церква у селі Яворкі, новосандецького повіту.

й океанів, яким хтозна чи вдруге буде суджено ще раз ступити на її лоно.

Ще раз зупиняємось у селі, на місці колишнього млина, ще раз оком охоплюємо навкілля, ще раз стиснутими грудьми вдихаємо корнівським сонцем зігріте повітря і від'їжджаємо. За містком вже сам нахилюсь на сонно пливучою річкою, щоб її прохолодою вмити своє обличчя.

— Їдьмо вже, — почув я від своїх гостей.

Ще не так давно вони підганяли мене в автомашині, поспішали на зустріч із своєю колискою. Тепер, мов онімілі, непорушно прикипіли до своїх місць, що й заговорити їм важко. Світ переживань наче їх ізолював від нас. Крадькома споглядаючи на них, видно було по їх очах і рисах, облич як вони змагалися з бурхливим напливом думок. Довго будуть їх порядкувтаи. І не вистачить їм непроспаної ярославської ночі у гостинній хаті земляка, і ще кілька варшавських днів спливе на повертаннях до відчутого, і далека піднебна мандрівка до канадської землі, яку долею обрали на свій осідок, виповнить їхні роздуми, що геть витіснять усе інше.

Їм туга сонце заступила. Але нам, тут сущим, скиглити не можна. Скигління, яким воно болячим не було б, слід замінити іншим почуттям — діянням. Бо інакше — сорому наберемося. Адже без коріння сохне все живе. Відомо, що вже найближчим часом буде реставрована наша корнівська дзвіниця. То ж давайте у програму щорічних празникових прощ до рідного села включимо хоч би очищення цвинтаря від бур'янів і хащів. Давайте подумаємо, як залікувати поранені мури церкви, як домогтися більшої шани для неї від її нинішніх користувачів. Хай крислаті липи — єдині свідки осиротілої святині і нашої долі, що стоять мов на сторожі входу до неї, засвідчать і відчують нашу турботу. Хай щербина часу не поглинає того, що становить кровну частку кожного з нас.

"ПРОСТІТЬ, ЯК І МИ ПРОЩАЄМО"

ПРИМИРЕННЯ МІЖ УКРАЇНСЬКОЮ І ПОЛЬСЬКОЮ ЦЕРКВОЮ

Від Редакції: Подаємо до відома наших читачів Повідомлення Українського Пресового Бюра в Римі про дві зустрічі нашого українського єпископату з польським. Промови голови Католицької Церкви в Польщі кардинала Йосифа Ґлемпа та голови Української Католицької Церкви — Патріярха Мирослава Івана Любачівського помістимо у наступному, весняному числі нашого журналу. Рівночасно подамо теж важніші виїмки зі слова папи Івана Павла II до українських Владик, виголошеного на закінчення V Синоду Єпископів Української Католицької Церкви.

Рік перед своїм християнським тисячоліттям — 1965 — польський єпископат, на чолі зі своїм примасом, кардиналом Стефаном Вишинським простягнув руку примирення між польським і німецьким народом. Тоді вперше повторили владики цих Церков ці слова Господньої молитви: "Простіть, як і ми прощаємо".

Подібне сталося і в жовтні ц.р. напередодні великого Ювілею 1000-ліття Хрещення Руси-України. Владики української і польської Церкви сказали собі: "Простім" і "забудьмо".

8-го жовтня Кардинал-Примас Йосиф Ґлемп враз із своїми собратами з польського єпископату запросив до польської колеґії в Римі Блаженнішого Мирослава-Івана , Митрополитів Максима і Стефана на розмови і вечерю під час яких польський єпископат запросив всю українську ієрархію до Ченстохови на святкування Тисячоліття Хрещення Руси-України, які відбудуться 10-11 вересня 1988.

Дев'ять днів пізніше — 17 жовтня 1987 — Блаженніший Мирослав-Іван запросив до Української Папської Колеґії св. Йосафата Кардинала-Примаса Йосифа Ґлемпа, архиєпископа-митрополита краківського, кардинала Францішека Махарського, архиєпископа-митрополита вроцлавського, кардинала Генрика-Романа Ґульбіновича, архиєпископа-митрополита познанського Юрія Стробу, секретаря польського єпископату Броніслава Домбровського, його заступника — єпископа Юрія Домбровського, єпископа перемиського Ігнатія Токарчука, владику з Кєльц Станислава Шипецького, архипастиря польських емігрантів — єпископа Щепана Весолого, секретаря Апостольської Сиґнатури — єпископа Зенона Ґрохолєвського, єпископа з Дрогічина Владислава Єндрушука, і владику-помічника люблинського Ришарда Карпінського. З римських польських церковних достойників прибули: секретар Папи Івана-Павла II, о. Монс. Станислав Дзівіш, Йосиф Ковальчик з Державного Секретаріяту, Богумил Левандовський з Конґреґації для Клеру і Славой Лешек Ґлудз і з Конґреґації для Східніх Церков.

З української сторони, крім Блаженнішого Мирослава-Івана, присутніми були архиєпископ Мирослав Марусин, митрополит Максим Германюк, митрополит Стефан Сулик і владика Іван Прашко, як рівнож о. протоархимандрит Ісидор Патрило, ЧСВВ, о. архимандрит Любомир Гузар — студит, о. ректор Іван Хома, о. ректор Михайло Пришляк — Салезіянин, о. синкел Йосафат Романик, ЧСВВ, о. д-р Юрій Джуджар й інші. Господарем вечора був Ректор Колеґії св. Йосафата, о. Софрон Мудрий, ЧСВВ.

Після прибуття гостей, Блаженніший разом з двома митрополитами відслужив Молебень до Богоматері, а три польскі кардинали учащували в молиннях у святилищі. Відтак під час вечері оба Первоієрархи виголосили знаменні слова, які поміщуємо повністю в "Документації" (див. *Лемківщина* ч. 1/1988).

"Ми є вдячні Тобі й Твоїм Співбратам у Єпископстві — говорив Блаженніший до Кардинала Ґлемпа — за висловлену готовість забути всі болючі рани і все це, що так часто ділило наші народи впродовж їх історій, і що нераз було від них зовсім незалежне", і вкінці: "Ми — ієрархія Української Католицької Церкви — простягаємо братню руку до Братів Поляків на знак поєднання, взаємного прощення і любови".

Не менш глибокі були слова Примаса: "Ми є довжниками супроти Вас, браття Українці, бо ми не вміли ввести в життя науку, яка випливає із Святого Хрещення", і "де є провина, там треба сказати: Прости нам довги наші, як і ми прощаємо".

Братнім поцілунком обмінялися Голова і Отець Української Католицької Церкви із примасом католицької Польщі. Напередодні свого Тисячоліття українські владики простягнули свої руки прощення, примирення і любови до польських єпископів, і тим простили собі взаємно гріхи минулого.

УПБ

"ЦЕЙ РІК ПРИНІС НАМ ВЕЛИКИЙ ПОСТУП"

Українські католики в Польщі

"Цей 1987 рік приніс нам великий поступ", — тішиться старший український священик із околиці Ґданська, — "коли нам тридцять років тому знову дозволили правити власну Службу Божу, ніхто з нас не відважився надіятися, що ми колись так багато осягнемо..."

Порівняно з минулими десятиліттями, коли більшість із біля 500.000 українців в Польщі зі страху перед дискримінацією уникала признаватися до своєї національности та до свого обряду, поступи дійсно вагомі.

Живим свідченням про труднощі українського католицького життя в Польщі — це статистика української станиці в Хшанові. На святкування її сорокліття минулого літа з'їхалося кілька тисяч українських прочан з цілої Польщі. В Хшанові працював від 1947 — 1975 року о. митрат Мирослав Ріпецький: не зважаючи на заборону діяння української Церкви — до 1957 року всяка українська організаційна діяльність в Польщі була недопущена — він навіть перед 1957 роком, коли кардинал Вишинський затвердив душпастирство в Хшанові, продовжував служити за українським католицьким обрядом. Під час довгих років, до церкви в Хшанові приїжджали українці з цілої Польщі на хрестини: в 50-их роках о. Ріпецький хрестив щороку коло 100 дітей, і щойно в 60-их роках, коли після знесення заборони українські громади знову почали діяти, це число легко зменшилося.

Сьогодні українські католики в Польщі знову плекають своє громадське життя. Ними опікуються 60 священиків, які щонеділі їздять по кількасот кілометрів, щоб відвідати своїх вірних, часто розсіяних в малих громадах. Під час примусового переселення українців зі східної Польщі 1947 року, власті не допускали приселення більше ніж двох українських родин в нових місцях поселення на колишніх німецьких землях. І хоча відтоді чимало українських родин знову повернулося на схід Польщі, де українці заселюють цілі села, на заході вони живуть далі розпорошені.

Цього літа зросло число українських католицьких священиків в Польщі: трьох молодих священиків висвятив Папа Іван-Павло II 9 червня, а чотирьох рукополягав архиєпископ Мирослав Марусин 21 червня.

Представники молодшої генерації українців у Польщі скинули зі себе страх батьків, і відкрито признаються до своєї національної приналежности. Частинно завдяки їх активності на університетах

"Мойсей" — український хор, що існує при католицькому університеті в Любліні, — концертує в Бартошицях. Вересень 1986 р.

Польщі, сьогодні існують постійні контакти української спільноти з польським довкіллям. Однак, щойно недавно представники польської інтеліґенції змінили своє неґативне наставлення до українців; — серед польського духовенства залюбки панувало недовір'я, а в декого і ворожнеча супроти найбільшої національної меншини в Польщі.

Тимчасом, українські громади здані саме на ласку польських священиків. Оскільки Українська Католицька Церква в Польщі від 1946 року офіційно не існує (її церкви в більшості перейшли у власність польської Церкви), українці-католики мусять просити гостинности в польських костелах на місцях свого поселення.

Так наприклад в Криниці вперше від кінця війни, українські католики здобули право відправити Богослуження в колишній своїй церкві, яка з 1946-им роком стала латинською: було це останнє бажання українського вірного, щоб панахида по ньому служилася в цій церкві. Польський священик згодився відступити українським католикам церкву на панахиду тільки тоді, коли громада загрозила, що у випадку відмови правитиме на церковних сходах.

"Аж ніяково признатися — оповідає учасник відправи — воно-то панахида, а настрій в усіх наче весільний..."

Але більше ніж усім іншим українці тішаться великим осягненням: вперше ж бо після війни у Польщі вийшов офіційний український церковний календар. Видання появилося, щоправда, щойно в поло-

Закінчення на ст. 27

ЗВЕРНЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ КАТОЛИЦЬКИХ ВЛАДИК

В СПРАВІ ВРОЧИСТОГО ВІДЗНАЧЕННЯ 1000-річчя ХРЕЩЕННЯ УКРАЇНИ В ДНЯХ ВІД 7-12 липня 1988 року в РИМІ

На наступний рік, 1988-й, відбудеться в центрі християнського світу, — в Римі — світове відзначення 1000-річчя Хрещення України.

У цих наших ювілейних святкуваннях найважливішої події в історії нашого українського народу, цебто Хрещення України за нашого Київського Володаря св. Володимира Великого, візьме участь Христовий Намісник Святіший Отець Папа Іван Павло II, разом із нашими Владиками в вільному світі, членами Кардинальської Колеґії, амбасадорами при Апостольському Престолі, представниками Ієрархії Римокатолицької Церкви, Східніх Католицьких і інших не-католицьких Церков, в присутності вірних Вічного Риму й прочан з різних країн світу.

Масова участь наших українських прочан зі всіх країн нашого поселення у вільному світі на цих наших святкуваннях мусить бути всюди видною. Ми мусимо тоді засвідчити перед світом нашу безмірну вдячність Всевишньому за святий дар Христової віри та публічно виявити нашу невідкличну постанову далі залишитися вірними Христові, Його святій Церкві й нашому українському народові, в дусі нашого Свято-Володимирського Християнства.

Тому ми, Ваші Владики, зібрані в Римі, оцим просимо наших Отців духовних, представників наших чернечих згромаджень та вірних — мужчин, жінок і нашу молодь, всіх, хто може, взяти участь в цій нашій Ювілейній Прощі до Святої Землі й до Вічного Міста Риму, щоб ми могли всі разом, з участю Христового Намісника, Св. Отця Папи Івана Павла II, якнайкраще і якнайгідніше відзначити цей особливий Ювілей нашого українського народу.

Передовсім просимо нашу молодь масово взяти участь в цих наших Ювілейних святкуваннях. При тому просимо наші церковні громади помогти нашій молоді у виконанні їхніх багатонадійних молодечих плянів.

Мирослав Іван Кардинал Любачівський
Верховний Архиєпископ
і всі Владики Української Католицької Церкви

В день Покрови Матері Божої 1987, Рим

УКРАЇНСЬКЕ НАСЕЛЕННЯ В ПОЛЬЩІ ГОТУЄТЬСЯ ДО ТИСЯЧОЛІТТЯ ХРИСТИЯНСТВА КИЇВСЬКОЇ РУСИ-УКРАЇНИ

На початку цього року заходом української спільноти в Польщі, появилися тут карбовані в бронзі та в імітації срібла 3 медалі присвячені 1000-літтю хрещення Руси-України. Медалі мають написи в українській і польській мовах, а одна із них має напис у грецькій мові. На медалях представлені свв. Кирило і Методій, володар київської держави св. Володимир Великий та на 3-ій медалі св. Володимир Великий з дружиною Анною.

Як бачимо, українці в Польщі, разом з усім українським народом готуються до святкувань 1000-річчя християнства в Україні.

мд.

В ДЕСЯТУ РІЧНИЦЮ СМЕРТИ

Юліян Тарнович-Бескид

Десять літ тому помер один з одужимих лемківських діячів, який все своє життя так в Европі як і в Канаді посвятив справі Лемківщини.

Юліян Тарнович, який писав під псевдом Бескид, був журналістом, публіцистом, письменником та громадським діячем. Крім того, він любив малювати, головно картини з лемківськими краєвидами та церквами, і ... ловити рибу. Народився в селі Ростайному (Західня Лемківщина) в 1903 р. Я пізнав його в половині 30-их років у Львові, де він організував студентів з Лемківщини до праці в газеті "Наш лемко", що її він видавав від 1934 р. аж до вибуху Другої світової війни.

Вдруге ми зустрінулись у 1948 році в Торонто, Канада, де Бескид працював вже серед лемків так Канади як і США.

В роках 1950-1953 редаґував газету "Лемківщина", опісля "Лемківські Вісті" та "Лемківські календарі" (до 1970 р.). Був автором популярних творів з життя та побуту лемків. Ще перед війною вийшла у Львові "Ілюстрована історія Лемківщини" (1936), "Історичні пам'ятки в західніх Карпатах і список усіх місцевостей на Лемківщині" (1937) та "Матеріяльна культура Лемківщини" (1941). Після війни появились у Канаді "На згарищах Закерзоння" (1954) та ряд інших.

Юліян Тарнович усе брав активну участь у житті зорганізованої лемківської громади в Канаді та був присутнім на всіх з'їздах Організації Оборони Лемківщини в Америці. Там він стрічався зі своїми лемками, та згадував не тільки минулі часи зі Львова, але говорив про потреби лемківської вітки українського народу у майбутньому. Цими потребами лемків, Юліян Тарнович-Бескид дорожив до останньої хвилини свого життя.

бвч

ЗНОВ РІК МИНУВ

ІВАН ФРАНКО

Знов рік минув. Знов крок один вперед
ступило всім нам дорогеє діло,
і хоть збільшився людовладців гнет,
ми дальший крок підем робити сміло,
і як гора не спинить вихру лет,
не спинить тьма, щоб світло не зоріло,
так гнет, насилля, ані самоволя
бійців за волю не зжене із поля.

Знов рік минув! При вході в рік новий
погляньмо взад, на те, що ми пробули,
згадаймо браття, кожний крок кривий
всі помилки, що важко промайнули,
і кожний вдар нещастя громовий,
і сли з нещасть пробутих ми здобули
на дальшу путь собі живу науку,
то в них найдем будущих вдач поруку.

Злічім і кожний луч нового світла,
що прояснив нам розум в рік оцей!
І кожна в нім хвилина, що огріта
сердечною любов'ю до людей,
і кожне слово братнього завіта,
і чесне діло, й ясний взгляд очей —
це скарб живий! Щаслив, хто в жизні
багато цього скарбу вспів здобути!

Злічім, брати, і тих борців за волю,
що цей рік в бою правім полягли,
вшануймо пам'ять їх святов сльозою
і на политій кров'ю їх земли,
за їх слідом, за провіднов звіздою
ідім туди, куди вони ішли;
хоть прийшлий рік і нам такую ж долю
зготовить, сміло йдім в війні за волю!

"ЛЕМКОВИНА" — РАДІСТЬ І СМУТОК

Лемківська фолкльорна група "Лемковина" підбила серця слухачів так в Канаді як і в США. Щирість і безпосередність пісні та її виконання, спосіб співання, так як співали прапращури, примітивні, нешколені та так приємні голоси солістів, а спеціяльно низькі, сільські альти дівчат, легка мельодія і просте її виконання так, як її співали в горах Карпатах — все те подобалося публиці. І тому на залі, зараз після перших точок програми, нав'язався тісний контакт між слухачами та виконавцями. Слухачі прийняли їхню пісню так, як вони її запам'ятали ще з дитячих літ, а виконавці відчули сердечне прийняття і зрозуміння їх присутніми на залі. Рецензенти української та американської прес дали високі оцінки ансамбльові та його музичному керівникові.

Всюди на залі велику більшість творили українці, малу частину — поляки. Між ними була чисельна група слухачів, віком між 20 а 40 літ, що між собою та до дітей вживала виключно польську мову, але добре знала пісні та розуміла їхній зміст, як рівнож і слова рецитацій лемківським говором. Виглядало б, що ще діти переселених лемків, для яких розговірною мовою є польська, але які пам'ятають ще пісні Лемківщини та її діялект. **Цієї публіки не побачимо на жадних українських імпрезах, вона живе своїм власним замкненим життям.** І тільки народний ансамбль з фолкльорним, лемківським мистецьким словом та піснею, притягнув їх до широкої, української громади. В тім є великий успіх "Лемковини" і нам треба застановитися, як вдержати контакт з цією групою людей, його затіснити, притягнути їх до українського зорганізованого громадського життя.

За тими світлими моментами "Лемковини" були і сумні. 15.00 дол. на день для кожного члена ансамблю, це не велика сума тоді, коли кожний з них мусить прохарчуватися та хоче не тільки собі, але і рідні купити речі, що їх в Польщі дістати не можна. Тож багато членів "Лемковини" днями були без обіду або вечері. Життя в чужій країні, з іншим, цілком відмінним способом життя, витворювало часом ситуації, що на перший вигляд були смішні, але у висліді вдаряли по необізнаних, та неприготованих до американських умов членів ансамблю. І так наприклад ніхто з аґенції, що їх возила, не звернув увагу на це, що багато телевізійних каналів в кімнатах у мотелі є платні. Хлопці крутили та тиснули різні ґудзики, дивилися на канали, що були платні. У висліді, по кількаденному побуті в мотелі, кожна кімната дістала перед виїздом рахунок за платну TV. На покриття багато із них віддало кількаденний свій зарібок. Кожна наука в житті коштує.

* * *

Чому ви нас так холодно прийняли? — спитав мене під кінець тури один з керівників ансамблю.

— "Вас то болить, і нас то болить" — пішла щира розмова про "Лемковину".

— Чому провід "Лемковини" відриває свою групу від рідного пня — від України?

— Чому "Лемковина" не хоче увійти в українське, зорганізоване громадське життя в Польщі — в УСКТ?

— Чому треба аж тиску Варшави (чи нам всім разом не є соромно?), що заявила "або їдете під проводом Кохана та Гнатюка з Головного Правління УСКТ, або взагалі не поїдете"?

Читаю виїмки зі статті "Стежками Лемківщини" українця-лемка зі Львова Івана Красовського (*Наше Слово,* 13-го вересня 1987 р., Варшава, Польща), де він описує свій побут на "Лемківській Ватрі — 87", яка відбувалася від 17-го до 19-го липня 1987 р. в Бортному, організована та керована провідниками "Лемковини":

"...Похвальним є те, що під час "Ватри-87", можна було придбати свіжий випуск "Голосу ватри", збірку "Lemkowie" (1987), платівки з награнням лемківських і бойківських пісень, концерту бандуристок. Але в той же час виникає подив небажання організаторів свята включити у розповсюдження варшавський "Український календар" на 1987 р., свіжі номери тижневика "Наше слово", які лемківським справам присвячують неабияку увагу.

Дивує позиція організаторів "Ватра-87" у тому, що вони ізолювали цю імпрезу від УСКТ, редакції "Нашого слова", української проблеми взагалі. Стремління ізолювати лемків у ПНР від українського народу — дуже велика помилка. І хоч помилкова позиція поодиноких лемківських діячів тепер уже не може поважно хвилювати загал, бо історія давно відзначила місце лемків, все ж шкода, що даремно витрачають енергію люди, які, зайнявши вірну позицію, змогли б принести чималу користь справі зміцнення єдності лемків, розвиткові їх культури..."

— Чому таку позицію занимає провід "Лемковини", що складається не тільки з працьовитих але і з інтелігентних людей?

Ансамбль "Лемковина"

На ряд **чому**?, **чому?** — немає відповіді.

— "Може завтра буде краще, може зміниться неправильне відношення небагатьох (на пальцях рук їх можна б всіх почислити) керівників лемківського сепаратизму. От дивіться, ми вже в програмі маємо вірш лемка про Шевченка" — падає відповідь.

— "Коли перший раз його вложили в програму "Лемковини"? — питаю.

— "На генеральній пробі, перед виїздом з Варшави... Але може вже залишиться в будучій програмі 'Лемковини' в Польщі..." — відповідає мій співбесідник.

— Вірмо, що ситуація в "Лемковині" поправиться, бо ми тут в США не можемо зрозуміти **в чиїм інтересі є ваш лемківський — антиукраїнський рух.** У вас на "Ватрі-87" було біля 7 тисяч людей і три дні йшла аґітація проводу "Ватри", що лемки, це не українці. Чому ви пачите молоді душі, заперечуєте їм бути дітьми Батьківщини-України, робите з них безбатьченків-байструків, мовлячи, "ми не є поляки, ані українці, ми щось таке, як кашуби або ґуралі"... Чому відкидаєте найбільшого лемківського поета Б. І. Антонича і других за це, що вони писали на літературній українській мові? Ви ж самі переконалися на "Ватрі-87", що ваші діти не знають лемківського говору і тому молодь не могла здобути осягів у змаганнях з лемківської говірки. Для ваших дітей не є дискусійним питання: хто вони і чиї вони діти. Вони сини та дочки великого, українського народу. Чому Ви **намагаєтеся звести їх зі шляху правди на манівці лемківського сепаратизму?** Хто каже вам це робити, чому ви відриваєте тих чудових дівчат і хлопців "Лемковини" від рідної України? В чиїм інтересі ви це робите, бо напевно не в українському чи навіть лемківському?...

В щирій розмові "по душам", брак фальшу — мовчанка на терпкі питання — це вже добрий знак. Ми розійшлися як приятелі-друзі, кріпко кілька разів обнялися.

— "Буде краще — вірмо, що буде краще! — запевнив мене на пращання мій співбесідник.

* * *

"Лемковина" вернулася назад домів. Забрала зі собою багато споминів, та гарячих, українських сердець. Вони залишуться на завжди в наших душах тут і там.

Думаю, що багато з "Лемковини" зрозуміло, яким неправильним шляхом ведено їх останнім часом, та що тільки в єдності з українським народом забезпечене існування і розвиток лемків та їхня культура. І це повинно бути завданням і цілею "Лемковини" та її "Ватри". Вір'ю, що і ті, що ішли проти дії історії, зрозуміють всю помилковість своєї дотеперішньої діяльности, зійдуть зі своїх хибних позицій і стануть на одинокий правильний шлях, що **лемки — сини української нації, а лемківська культура, фолкльор, це частина українського народу.**

І тоді, як вони приїдуть вдруге до нас, всі українці, по всіх кутках світу будуть вітати їх не холодно, а гаряче, так як належиться, рідному братові українцеві-лемкові.

бвч

По сторінках "Нашого Слова"...

Виїмки з газети "Наше Слово", яка виходить у Варшаві, Польща.

Зберігаємо правопис оригіналу.

ВСТИГНЕМО НА ЮВІЛЕЙ?

Вже не раз із радістю сповіщалось, що задум громадського комітету будови гуртожитку для Початкової школи No. 2 імені Тараса Шевченка з українською мовою навчання у Білому Борі став дійсністю.

Люди, котрі добачали необхідність вжити всіх заходів, щоб будова набрала реальних кшталтів, долаючи усякі перешкоди (процедурні й фінансові), сьогодні з гордістю можуть сказати, що стан будівельних робіт входить у кінцеву фазу. На нинішній день будівельна бригада завершує покриття споруди дахом, а відтак займеться внутрішніми роботами, так званим викінчуванням (санітарна інстраляція, штукатурка, підлоги, косметика приміщень). Робиться усе, щоб на 30-ліття Шевченкової школи, яке відзначатиметься в наступному році, школярам віддати у володіння новий інтернат.

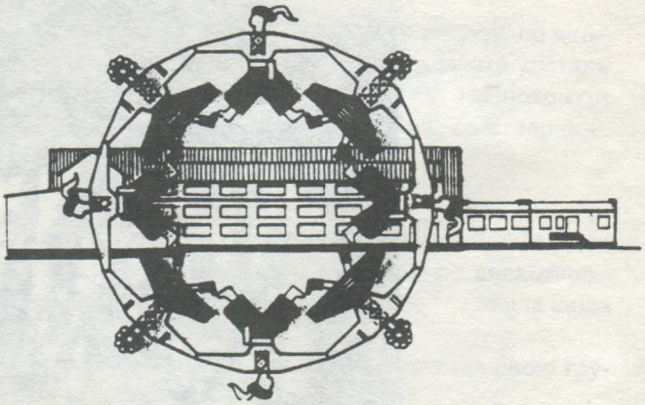

Кожного разу, інформуючи про різні етапи будови споруди — дому для школярів української школи — наголошуємо, що без щедрих жертводавців як з

МАРІЯ ОСТРОМИРА

ЛЕМКІВЩИНА В ОГНІ

Продовження

Оце тільки недавно вдалось їм, дівчатам, прорватись через кордон, разом з відділом командира Кармелюка. А втім, чи можна назвати відділом отой гурт людей, що їх із важким зусиллям позбирав докупи к-р Кармелюк, який зі своєю охороною збирався переходити кордон. Як сотні лемківського куреня в червні перейшли кордон, то на Лемківщині залишилися ще повстанці-інваліди, хворі, а теж і дівчата-підпільниці, ми всіми ніхто чомусь не турбувався. Мабуть, при видаванню наказу сотням, їх не брали в рахубу, а, може, й зовсім о них забули.

Тільки к-р Кармелюк, наче добрий батько, позбирав усіх разом, і щасливо перевів через кордон та ворожі застави маючи для оборони тільки свою охорону. Авжеж щасливо, бо большевики ганялися за ними, а вони, обдерті, покалічені пробивались крізь ворожі застави, крізь черги з кулеметом бродили по шию в воді. І прорвались таки і щасливо дійшли до своїх, щоб далі продовжувати боротьбу. А свої ось як вітали їх...

Як тільки замовкли дівочі пісні, то наче штовхнуло і чотового Островерха. Він прокинувся із задуми і зараз ж пішов у напрямі дівочого шатра.

— Чому це ви, друзі, перестали співати? Таку милу несподіванку зробили нам усім своїм співом і раптом урвали. Що з вами, друже Тетяно? Чому це сльози у ваших очах — питав затурбований.

— Хіба ж тішитись маємо, друже чотовий, що нам не довіряють і допитують нас, наче якихось проступників чи зрадників? Ех, усього я сподівалась, тільки не цього! Ніколи навіть і на думку не прийшло, що ворог мене допитувати буде колинебудь. Скоріш бо, заки попала б в руки ворогові, розірвала б себе ґранатою. А тепер ось як — свої допитують! Що казати їм, друже чотовий? Що повинні б ми сказати їм, чи маємо вичисляти почерзі як і де ми працювали? Чи ж маємо вихвалювати самі себе? Яке ж це принижуюче! Ще й досі у вухах шумлять кулеметні черги, якими "привітали" нас на кордоні большевики, як ми проривались через їхні застави.

країни, так і з-за кордону, які своєю свідомістю, глибоким відчуттям потреби такого дому підтримали ідею будови гуртожитку, мрія не стала б дійсністю.

Тож не жаліймо і далі зусиль та витрат, бо ж цей інтернат стане пам'ятником нашого тут буття, а водночас пам'ятником у честь генія українського народу — Кобзаря, що майже 39 років патронує українським дітям у Білому Борі. (**нк**)

П'ЯТНАДЦЯТИРІЧЧЯ "ОСЛАВ'ЯН"

30 серпня ц.р. у Мокрому відбувся урочистий концерт, присвячений п'ятнадцятиліттю існування ансамблю "Ослав'яни".

У концерті взяли участь бандуристки з Перемишля та вокально-інструментальний колектив зі Загір'я. За 15 літ свого існування "Ослав'яни" дали 146 концертів по цілій ПНР. Концерт складався з трьох

З МИНУЛОГО....
Ярослав Полянський, художній керівник хору "Журавлі" дарує китицю рож ансамблеві "Ослав'яни" з Мокрого у його ювілей — 1982 р.

Якби не к-р Кармелюк, то ніхто й не турбувався б нами. А тепер ось як затурбувались!..

— Заспокійтесь, друже Тетяно! Ви ж не будете розказувати їм про ваші подвиги і працю. Ще знайдуться друзі, що не тільки розкажуть їм про все, але й подбають, щоб вам не сталася кривда. Наш командир не дозволить ображати дівчат-повстанців, які брали участь у боротьбі за Лемківщину. Він же не має слів признання для тих дівчат, які залишились ще при житті.

— Але не всі так думають, як ви і командир Хрін.

— А я кажу вам, друже Тетяно, що всі так думають, а ті, що прийшли сюди з Лемківщини, шанують і поважають вас. І цих тут теж навчимо, як вас треба шанувати.

І пішов чот. Островерх. Шукав тільки нагоди, коли то нарешті к-р Хрін буде вільний, щоб можна поговорити з ним. Нагода зараз же трапилась, як тільки командир закінчив грати з друзями партію шахів. Островерх зараз же вилущив командирові всю правду про те, які то турботи довелось переживати дівчатам-повстанцям.

— Славний ти хлопець, Олексо, і сам найкраще знаєш, як люблю тебе за це. Та ось тепер не можу подарувати тобі, що маєш мене за такого недотепу. Та невже думаєш, що я ждав аж ти вставишся за нашими геройськими дівчатами, які разом з нами воювали на Лемківщині? О, ні друже! Таким уже недотепою я не є. Старий я хрін і знаю, як трава росте. Сказав я вже, де треба, своє слово про наших дівчат і не дам їм зробити кривди.

— Так пробачте, друже командире, якщо я образив вас...

— Образив, кажеш? Старі ми друзі, Олексо, і не нам ображатись один на одного. Я тільки вдоволений і щасливий, що ти, Олексо, думаєш і почуваєш саме так, як я. Вони ж, наші дівчата, варті того, щоб віддати їм належну шану. Зокрема ж Тетяна має чималі заслуги. Не стану я розказувати тобі про це, бо ти ж так само добре знаєш, як я. А ці тут протоколи стягають та допитують її!

— Місцеві хлопці перехрестили сьогодні Тетяну — "Чічаною" назвали.

— Нічого собі псевдо! Ці, бач, кращі псевда підбирають, як ми на Лемківщині. Чи як ти думаєш, Олексо?

— Та нічого й думати! Вона таки дійсно "Чічана".

— Гей же, молодий друже! Не закрути собі голови цією "Чічаною", — посміхнувся командир Хрін.

— Хоч і закрутив би я собі голову, друже командире, то ніхто й не знатиме про це, навіть і вона не довідається про це ніколи. Одне тільки можу сказа-

частин: хорової, вокально-хореографічної та танцювальної, остання викликала найбільше захоплення у численних глядачів.

На урочистості, крім численно зібраної української громади з Мокрого та околиць, був присутній голова Головного Правління УСКТ.

На ювілейному концерті "Ослав'яни" показали, по суті, весь свій доробок за пройдене п'ятнадцятиріччя. Після концерту були вручені нагороди та пам'яткові грамоти найбільш заслуженим членам колективу. (Л)

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ ЖУРНАЛ
ТА
ПРИЄДНУЙТЕ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ
"ЛЕМКІВЩИНИ"

ЛЕМКІВСЬКА ТЕМАТИКА У ЛЬВІВСЬКОМУ РАДІО

22 липня 1987 року львівське радіомовлення влаштувало у своїй пополудневій передачі півгодинну програму "Співає Лемковина". Вона була присвячена другому випуску в світ всесоюзною фірмою "Мелодія" платівки з лемківськими піснями у виконанні народної хорової капели "Лемковина" з селища Рудно, що біля Львова (перший випуск розійшовся блискавично).

У передачі цікаво розповідалось про організацію, мистецьке зростання та обширне концертування цього прославленого колективу під керівництвом диригента Івана Кушніра, який вже 18 років своїм співом радує багаточисленних слухачів.

Було відмічено, що "Лемковина" декілька разів виступала в українському телебаченні, брала участь у Всесоюзному фестивалі самодіяльних колективів та в конкурсі "Сонячні кларнети", а також дала сотні концертів майже по всіх містах і багатьох селах західних областей України та в Києві [...]

ти, що я завжди пам'ятатиму, що Чічана не для мене, а для когось, теж такого чічаного, як вона. А, може, й для нікого оця наша Чічана... Вона ж бо не тільки дуже гарна, але й розумна та добра, ну, і бойова дівчина. А дотого така якась недосяжна... Де тільки не появилася б, то хлопці, наче заворожені, водять за нею очима. А вона й не бачить того. А, може, не хоче бачити — хто її знає...

— Ач, який ти, Олексо! Ніби святий та божий, а то джиґун, хоч куди! Як увійшли ми, бувало, в яке село, то дівчата, як мухи до меду, липли до тебе. Гостили тебе, знимки свої приносили та хустинки вишивані подавали.

— Хустинки вишивані то брав я на спомин, а знимки віддавав, щоб не наражувати дівчат на біду. Ану ж попали б оті знимки в руки ворогові! Та що там дівчата! Ось моя "пападьошка' — це нерозлучна дівчина моя! Як був я ранений, то один мій друг — ройовий зі сотні к-ра Бора, помагав мені нести мою "пападьошку". Та під час сутички з ворогом, ми розгубились і так я втратив її. Перед моїм відходом з Лемківщини, довідався я, де залишив ройовий мою "пападьошку". Я й пішов туди за нею. Не хотіли віддати. Тоді я заявив, що моя "пападьошка" не піде під зону, а мусить іти зі мною бити большевиків. А якщо не віддадуть, то збройно відберу її. Ну й віддали. І вона — "пападьошка" моя — знову зі мною. Думаю, що не зрадить мене і вірна буде до смерти.

— Навіщо ж нагадувати смерть, друже?! Ось вечеря готова. То ж повечеряємо, поки є що, а то може знову впродовж кількох днів доведеться слухати, як кишки марша грають.

ПОВІДЖ ЖЕ МІ МИЛА...

Чимало здивувалась Тетяна, як за кілька днів повідомлено її, що вона назначена машиністкою команди відтинку "Маківка — 24". Інші дівчата, її подруги, теж отримали призначені для них зайняття.

К-р Хрін доручив Тетяні вивчити за місяць писання на друкарській машинці. Скільки бо ще часу залишилось, заки всі вони мали порозходитись по бункрах, щоб перезимувати зиму — отой найважчий час для повстанців. За той місяць вони рейдуватимуть лісами з місця на місце, а згодом кожний піде до призначеного для нього бункра, про який знатимуть тільки ті, що зимуватимуть в ньому.

Всі вони, які прийшли з Лемківщини, так старшини, як і стрільці, ніяк не могли погодитись з тією думкою, що їм доведеться цілу зиму жити в бункрах. За три роки боротьби на "Закерзонні", вони мало коли квартирували по селах, а зимували по лісах — по

"Лемковина" у Львівській Філармонії.

таборах. Траплялось, що ворог відкрив табір, тоді вони перебували в лісі на снігу. Хоч і холодно було, але вони загартувались і привикли до зимна. А почуття свободи давало їм силу витримувати і найбільші морози. Зводили зав'зяті бої з ворогом і справно висмикувались з ворожих облав. Завжди перед очима стояла їм шпиталька-бункер, де під час облави згинули геройською смертю лікар, медсестри і ранені та хворі стрільці.

— У бункрі людина сидить, наче в дірі. Застукає ворог і виходу немає. Або пробивайся крізь ворожу облаву, або залишайся і бункер тобі гробом стане, — говорив чот. Островерх до к-ра Хріна. — Не можу я, друже командире, погодитись із тією думкою, що ось за кілька тижнів доведеться нам усім живцем до гробу йти. Гей! Минулась наша вольна воля — наші повстанські рейди по Бескиді зеленому. Хоч у холоді й голоді та все ж на свободі. Якби вернулись ті часи — здається — половину життя віддав би!

— Чекай же, Олексо! Зима якось промине, а на весну знову свобідніше заживемо.

— Свобідніше, кажете, друже командире? Яка ж це свобода? Поділені на малі групи — животітимемо тільки. Ніколи вже не буде так, як було. У Бескиді рейдували ми цілим курінем і прали ворога на всі боки. А тоді, по засідці на Сверчевського, як ми стрінулись зі сотнею к-ра Бора — тільки взяли напрям на Бескид, як у Ветлині напоролись на ворожу облаву. А к-р Бір, який знав там кожну стежку, обійшов ворожу розстрільну і перед самим носом ворога вивів нас у Бескид. Гей, та чи зможе к-р Бір примінитись до цих нових обставин?

— Усі ми мусимо примінитись до цих обставин. Сотні мусять бути розчленовані на групи — інакше годі. Тут же куди більше, як на Лемківщині, діє ворожа аґентура, тому то й мусить бути захована строга конспірація.

— Та примінитись, то вже якось примінимось, якщо такий наказ вищої команди. Наказ є наказом і він мусить бути виконаний. Ви ж, друже командире, знаєте, що я вояк і добре це розумію. Проте так якось важко привикати до цих нових обставин. Заспівали б, як колись, бувало — на Хрищатій! А то не тільки співати, але й говорити голосно не дозволено. А, щоб так прати ворога, як ми на Лемківщині прали, то ані мови немає.

— Не турбуйся, Олексо, на все прийде свій час. А покищо іменую тебе командиром охорони КВ "Маківка — 24". Тепер підеш до призначеного для тебе бункра, а на весну, як Бог поможе перебути зиму, зголосишся до нової служби.

— Та невже ви не забули про мене, друже ко-

1988 — ПРОПАМ'ЯТНА РІЧНИЦЯ

У січні 1988 року наш нарід відмічатиме пропам'ятну річницю: 70-ту річницю проголошення самостійности України.

Річниця ця, це рішальне слово, яке сказав наш нарід. Вона лишила зобов'язання для майбутніх поколінь, які усіма силами повинні і мусять змагатися до того, щоб воля народу бути господарем на своїй землі, здійснилася. Це зобов'язання простягається на всі майбітні покоління, які родилися і росли вже після 1918 року. Зобов'язує воно всі покоління і всі прошарки нашої суспільности, де вони не жили б, Їхнім завданням є вивчати історію, яка попередила й яка пов'язана з тим роком, зобов'язана досліджувати усі обставини, які спричинили успіхи й неуспіхи наших змагань за свободу.

Про цю річницю слід говорити не тільки врочистими святкуваннями, але теж вчинками. Про змагання України до самостійности треба не тільки згадувати, треба про них розказати світові.

Велика Державна Печатка УНР. 1918 р.

мандире?! Я дуже вдячний вам за це найменування. Та не тому, що командиром охорони став, але тому, що близько вас буду.

— І я тішуся, що матиму тебе, Олексо, біля себе.

— Пробачте, друже командире, що насмілююсь турбувати вас, а що ж буде з нашими дівчатами-повстанцями?

— Вони теж отримали, відповідну для них, працю. Тетяна назначена машиністкою при КВ "Маківка — 24".

— Ох, який же я вдячний вам, друже командире!

— За всіх дівчат вдячний ти, Олексо, чи за саму тільки Тетяну? — посміхнувся командир.

— За всіх загалом, а за Тетяну зокрема. Вона ж моя землячка-лемкиня. І така якась близька мені стала, наче рідна сестра — ще від тоді, як уперше стрінув я її на Лемківщині, на весні, перед самим Великоднем минулого року — в селі Жердинці, куди то вмаршувала була наша сотня. Ну, а цього року, на Щедрий вечір бачив я її удруге у селі Березці, де наша сотня святкувала разом з мешканцями того села. Та що це я розказую вам, друже командире?! Ви ж напевно теж пригадуєте собі її з того часу, як вона була районовою УЧХ.

— Авжеж пригадую собі її, Олексо! Та й не тільки з цього часу, як була вона районовою УЧХ, але і з того часу, коли то була вона розвідчицею УПА, тобто з часу славного ліщавського бою. Так, мій друже, усе пригадую собі — нічого не забув. Ну, а на цьогорічний Щедрий вечір вечерю приготовила була з дівчатами для нашої сотні. Та й зацікавилась була нашим співом, ну й звернула особливу увагу на нашого найкращого співака, — мовив командир, моргнувши оком в Островерхів бік.

— Куди там! Не на співака звернула вона була увагу, а на пісні. Сама вона любить співати, то й цікаво їй, як інші співають.

І пішов чотовий Островерх, а командир подививсь йому услід і якось дивно посміхнувся. А згодом долинули до нього притишені звуки пісні. Це співав Островерх, сидячи під деревом, осторонь від шатер. Співав тихо, наче самому собі.

Тече вода з-під явора — каламутна...
Повідж же мі мила, моя наймиліша,
Чис весела, а чис смутна?..

Кому ж співав пісню чот. Островерх? До кого звернені були ці запити, набренілі жалем чи невимовною тугою?

А шовковий, зворушливий голос запитував удруге:

Повідж же мі мила, моя наймиліша,
Чис весела, а чис смутна?..

І командир Хрін, сумовито посміхнувшись, сказав уголос, хоч нікого не було біля нього:

— Ось-як тужить! А ще каже, що "пападьошка" — це єдина дівчина його. Не здуриш мене, хлопче, ой, не здуриш!

* * *

Продовження буде

ТРАГЕДІЯ СЕЛА ГВОЗДЯНКИ

Там не було УПА. Поляки кажуть, що якби не УПА, то лемків не виселяли б і українців лишили б у спокою.

Коло самого Ряшева були ще два українські села, Залісся і Біла. В Заліссі була гарна мурована церква, яку збудував один українець, вернувшись з Америки в 1889 р., як подає П. Оришкевич в книжці "Перемишль — західній бастіон України". В Заліссі Служба Божа відправлялась в греко-католицькім стилі як по інших церквах, лише проповідь була попольськи тому, що розмовна мова по більшій части була польська, і щоб її всі розуміли.

Дальше на шляху від Ряшева на полудне (10 км.) були села Гвоздянка, Близнянка і Малівна; найбільше скупчення українців було в Гвоздянці, більше ніж половина. Мова в Гвоздянці була українська мішана з польською. Церква в Гвоздянці (гр.-кат.) була збудована 1865 р. Ще дальше на полудне 30 м. були чисто українські села Бонарівка, Ванівка, Коростенка (Красна), Чорноріки, Опарівка, Ріпник і Петруша Воля. В усіх тих селах мова була українська і по церквах відправлялось в греко-католицькім стилі, крім Петрушеволі, де мова була мішана. В Бонарівці на 1.200 населення був один поляк, але він і його діти говорили по українськи. Також були там всі культурні установи, які в той час могли існувати: "Читальня Просвіти", "Сільський Господар", "Молочарня", "Т-во Луг", "Союз Українок", "Т-во Відродження" і інші. Перед самою війною хлопці з Бонарівки нав'язали тісний контакт з дівчатами з Гвоздянки, з якими зачали женитись і щораз більше споріднюватись, а навіть їздили ми на празник до Залісся і Гвоздянки з процесією, яку зорганізував о. декан І. Клюфас.

В році 1945 прийшла репатріяція. До Бонарівки приїхали аґітатори вписувати людей на Україну; обіцювали рай на землі; люди не мали виходу. Поляк нам ворог і москаль ворог, але хочай між свої люди... Записались... Гвоздянка приєдналась до Бонарівки, настав час виїзду, квітень 1945 року. Люди прощались одні з одними, але це була остання ніч Гвоздянки. Вночі польські "рицеже" обступили село. Вдиралися до кожної хати, хто був записаний на виїзд. Це не був татарський напад, ані напад хижих звірів, це був напад польських гієн, які хотіли української крови. Людей витягали з хат, прив'язували до дерев, до плотів, вішали для забави, вирізували ножами тризуби, хрести на грудях, відтинали руки, підрізували горла. Мою знайому Катрю Раджиняк, яка вийшла заміж за українця, прив'язали до дерева коло хати, вирізали їй груди і дали ссати її малолітнім дітям, що їх мала двоє. На ранок вони були мертві. Її сестру Розалію замордували в той самий спосіб. Наймолодша Софія, якій було 19 років і вийшла заміж за поляка, — її залишили, але як вона побачила, як мучать її сестер, зачала в екстазі кричати, тоді власний чоловік забив її на місці. Так "гуляли" до ранку; то все, що мали люди взяти зі собою розікрали і вивезли "мєндзи своїх".

Щасливцям вдалося втекти і дати знати до Банарівки віддаленої на 30 км., бо ближче українського села не було. В Бонарівці стаціонувала совєтська команда, в якій були також і українці. Зразу був висланий "карательний" конвой, 20 возів з кіньми і вояками і 20 сільських хлопців озброїли на цей день. Перед полуднем приїхали на місце, де представився їм страшний образ; при кожній хаті лежали змасакровані трупи в калюжах крови. Польське шумовиння втекло з ватажками на цей день; вони сподівалися, що може стрінути їх відплата. Комендант ешелону дав наказ всіх побитих стягнути в одне місце. Нарахували 166 осіб. Викопали спільну могилу, і післали до найближчого села по польського ксьондза, щоб цих нещасливців поховати. Конвой вернувся до Бонарівки без людей і без майна.

М. Хомяк — автор родом з Бонарівки.

МИКОЛА ГОРБАЛЬ

□

Заблудився серед високих
дзвіниць.
Ціле місто високих дзвіниць
велике місто порожніх
дзвіниць
і коли
здичавілі коти.

ДЕЩО ПРО УКРАЇНСЬКИЙ ЛЕМКІВСЬКИЙ МУЗЕЙ У СТЕМФОРДІ

МИКОЛА ДУПЛЯК
КУРАТОР

В останній декаді появилося у пресі багато цінних статтей на музейні теми. Це дуже похвально і корисно, бо всі автори підкреслюють важливість збереження української культурної спадщини на майбутнє; реєструють свою тривогу за те, що станеться з культурним надбанням багатьох поколінь тоді, коли нас не стане, бо ж ми, у великій більшості, не виховали наших дітей в такій любові і пошані до цінних надбань нашого народу, щоб вони перейняли опіку над тим, що було так дороге українській людині на Батьківщині та спочатку на еміґрації.

Турбота зовсім оправдана, хоч не можна стовідсотково відмовляти нашим дітям і внукам зацікавлення культурною спадщиною своїх батьків та предків і цілковитої байдужости відносно її збереження. Трапляється, що зовсім молоді люди виявляють зацікавлення музейними проблемами нашої діяспори, що є явищем дуже похвальним та відрадним.

В останній час у пресі трапляється менше статтей на музейні теми, за вийнятком хіба дуже активного та динамічного Українського Музею в Нью-Йорку, який зумів згуртувати біля себе дбайливу верству української громади і робить заходи для будови власного коштовного будинку.

Лемківський ґердан

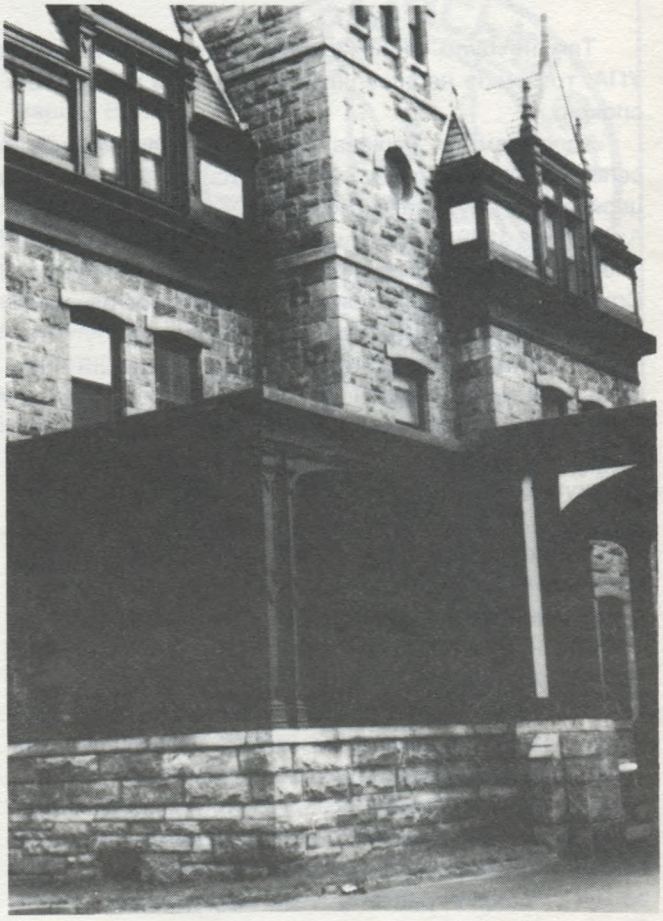

Єпископська палата, в якій знайшов приміщення лемківський музей.

Про працю Українського Лемківського Музею в останній час у нашій пресі важко було знайти якусь інформацію. А було б краще, коли б про неї писалося... Та, коли б. Тим більше, що цього року минула сорокова річниця насильного вигнання лемківського населення на польські понімецькі землі та руїни культурних надбань тисячолітньої культурної спадщини лемків.

Післявоєнні еміґранти з Лемківщини, зорганізовані в Організації Оборони Лемківщини, у своїй більшості бачили і розуміли потребу призбирання і збереження скарбів лемківської культури, що їй грозить цілковита заглада і дала почин до створення власного Лемківського Музею.

Саме недавно — 7-го листопада, минуло шість років від часу відкриття Українського Лемківського Музею у Стемфорді, Конн. Відкриття було

скромне і доволі тихе, без розголосу в пресі. У ньому взяло участь кільканадцять активістів ООЛ, членів Ради Директорів цього ж Музею та д-р Василь Ленцик — куратор Українського Музею і Бібліотеки, що приміщується у цій же епархіяльній палаті, що її віддав для потреб музейної справи Преосвященний Владика Василь Лостен.

Український Лемківський Музей приміщується у двох окремих залях. Час від часу навідується до нього управа та актив ООЛ, щоби перевірити його стан та потреби, дещо зробити, поповнити його новими експонатами тощо. Місця однак обмаль.

Дирекція Музею продовжує однак працю над збагаченням цієї культурної інституції, при якій комплетує Бібліотеку лемкознавства та УПА. Цього літа (31-го липня) лемківська музейна збірка поповнилась кількома експонатами, що їх подарували: Федір Ґоч з Лемківщини — чуганя; Андрій Батрух з Німеччини — ґердан, опліча, лейбик, спідниця і запаска; 8-ий Відділ ООЛ в Чікаґо — лемківська палиця — мистецьке виконання роботи Павла Стефанівського; Василь Котович — киптар. Щиро всім дякуємо.

Чуганя, вид зі заду.

Частина жіночого одягу: спідниця і запаска.

Експонати до Українського Лемківського Музею та літератури для Бібліотеки лемкознавства та УПА і всяку кореспонденцію слід надсилати не до Стемфорду, а на понижчу адресу адміністрації Музею:

Ukrainian Lemkos Museum
P.O. Box 23
Camillus, NY 13031

З ЖИТТЯ ОРГАНІЗАЦІЇ

ВІДБУВСЯ XXI КРАЙОВИЙ З'ЇЗД ООЛ

У суботу, 10-го жовтня ц.р. відбувся в Пассейку, Н.Дж., у приміщеннях Української Централі XXI З'їзд Організації Оборони Лемківщини. У ньому взяло участь біля 65 делеґатів.

У програмі з'їзду були звіти поодиноких клітин ООЛ, обговорення проробленої праці за звітовий період та намічення нової активности.

З'їздом проводила Президія у складі: д-р Ярослав Падох, голова, інж. Богдан Чайківський, заступник голови, Леся Ґой і Микола Дупляк, секретарі.

Під час з'їзду коротку доповідь на тему "Лемківщина і ми — сьогодні і завтра" прочитав Б. Чайківський.

З'їзд вибрав Управу, якої головою перевибрано Марійку Дупляк, а відтак Стефан Гованський, Іван Хомко і Микола Грицков'ян — заступники голови, Леся Ґой — секретарка, Мелася Гунчак — фінансовий референт, Юрій Ковальчик — допомоговий референт, Любомир П'єх — організаційний референт, Микола Дупляк — куратор Музею, Юліян Котляр, Стефан Малиняк, Іван Васічко, Петро Гарайда, Петро Русинко — члени.

Контрольна Комісія: Мирон Мицьо — голова, Стефан Косьцьолек і Іван Блиха — члени. Товариський Суд: інж. Богдан Чайківський — голова, Василь Скомський, Іван Лико — члени.

На з'їзд надійшло багато привітів, між іншим від владик Українських Церков — Мстислава, Стефана Сулика, Василя Лостена і Роберта Москаля. На бенкеті що слідував, майстром церемонії був д-р Я. Падох, а привіти для ООЛ складали представники багатьох організацій і товариств.

Святочну доповідь виголосив поручник Лев Футала, а в мистецькій частині участь взяли: Олесь Кузишин і Анна Гранюк з донею Роксоляною з Варшави.

Після бенкету відбулася забава при звуках оркестри "Журавлі" зі Стемфорду.

СТУДІОН
Обитель Монахів Студитського Уставу

"STUDION" - MONASTERO UCRAINO DI S. TEODORO
Via dei Laghi 25 (Km.9) - 00047 Marino - Tel.(06) 945 8985

30 вересня 1987

До
Хвальної Крайової Управи
Організації Оборони Лемківщини
Клифтон, Ню Джерзі
ЗСА

на руки: Вп. пані Марії Дупляк, Голови

Слава Ісусу Христу!

Високоповажана Пані Голово!

Сердечне спасибі Вам за запрошення мене на Ваш XXI-ий Крайовий З'їзд. Віддаль не дозволяє скористати з такого милого мені запрошення, щоб особисто подякувати за ласкаву пам'ять.

Бажаю одначе, хоч цим шляхом передати мої сердечні привіти Вам, Хвальній Управі та всім присутнім. Ваша праця, дуже жертвенна та витривала, помимо стільки перешкод, таки почала увінчуватися дуже видними успіхами. Не переставайте так дальше працювати. Наші Лемки потребують допомоги, не тільки в її матеріяльному виді, але як доказ, що про них не забуто.

Нехай милостивий Господь Вас всіх сторицею винагородить за дотеперішний труд і благословить на дальшу працю.

Вам щировідданий в Христі Господі,
єром. Любомир
архимандрит

Привіт від о. архимандрита Любомира Гузаря, який надійшов до канцелярії вже після з'їзду ООЛ.

На другий день, у неділю, в церкві св. Миколая правилась Служба Божа в наміренні всіх українців Закерзоння, що їх 40 років тому поляки вигнали з предвічних осель на польське заслання.

М.Д.

РЕЗОЛЮЦІЇ XXI-ГО КРАЙОВОГО З'ЇЗДУ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ

1. Вітаємо Проводи всіх Українських Церков, Організацій та Установ, що стоять на українських державницьких позиціях.

2. Вітаємо земляків лемків в краю та по всіх країнах вільного світу і закликаємо їх до активности в українських громадсько-культурних організаціях на місцях їхнього поселення.

3. З нагоди 1000-ліття хрещення Руси-України, просимо Вселенського Архиєрея Папу Івана Павла II і примаса Польської Католицької Церкви Кардинала Ґлемпа — призначити українського єпископа для українців католиків в Польщі.

4. У 40-ву річницю Акції "Вісла" засуджуємо брутальний геноцид над українським населенням Закерзоння в 1987-му році та вимагаємо від польського уряду дозволу на поворот нашим землякам у ПНР на їхні рідні землі.

5. Жадаємо від адміністрації ПНР припинення протиукраїнської пропаганди у школах, кіно та в інших засобах масової інформації, як шкідливої так для українського як і польського народів.

6. Домагаємося припинення нищення пам'яток української культури в ПНР та забезпечення їх для майбутніх поколінь.

7. Як громадяни США і платники податків, домагаємося від Польської Католицької Церкви такого розподілу американської фінансової допомоги, щоб з неї скористали також вірні Української Католицької Церкви в ПНР.

8. Засуджуємо лемківський сепаратизм, та всі намагання відірвати лемків від українського народу так деякими групами в ПНР, як і на поселеннях. Стверджуємо, що лише в єдності з українським народом є забезпечені існування та розвій лемківського племені та його культура.

ХРОНІКА ОБ'ЄДНАННЯ ЛЕМКІВ КАНАДИ

(ВІД СІЧНЯ ДО СЕРПНЯ 1987 РОКУ)

• В часі Різдвяних Свят відбулася три-денна коляда, в якій брало участь приблизно 15 осіб кожного дня, — майже всі новоприбулі іміґранти з Польщі.

• З кінцем січня, під церквою св. Миколая в Торонто відбувся спільний Свят-Вечір, в якому взяло участь біля 80 осіб. В мистецькій частині виступив Павло Лопата, який прочитав кілька Різдвя-них та Йорданівських звичаїв з Лемківщини.

• 28-го лютого, в приміщенні Українського Канадського Леґіону влаштовано забаву, прихід з якої призначено для Української Іміґраційної Служби на спонсорство українців, які чекають в Німеччині й Австрії на приїзд до Канади.

• 15-го березня відбулися 26-ті Річні Збори 1-го Відділу ОЛК, де на голову Відділу вибрано Мирослава Перуна.

• 21-го березня відбулися Загальні Збори 2-го Відділу ОЛК. Головою Відділу перевибрано Івана Оленича, а у склад нової Управи увійшло багато новоприбулих українців з Польщі.

• 5-го квітня в приміщенні Українського Канадського Леґіону в Торонто, в зв'язку з 40-річчям насильного виселення українців з Закерзоння, відбулася панель, де доповіді виголосили мґр Ірина Тимочко-Камінська та Ярослав Стех.

• 1-го травня в приміщенні Українського Канадського Леґіону в Торонто відбулася забава, з якої прихід був призначений на допомогову ціль.

• 3-го травня на оселі "Лемківщина" відбулося спільне свячене. Нові члени — молодь з Польщі приготували мистецьку частину, де виступили Володимир Цідило, Анна Кушвара і Адам Стець. Виступаючі розповіли про Великодні звичаї з Лемківщини і читали вірші пов'язані з Великоднем.

• 23-го травня в приміщенні Інституту Св. Володимира в Торонто відбулася панель, на якому доповіді виголосили проф. Петро Потічний, д-р Валентин Мороз та мґр Станко Колесар. Темою доповіді проф. Потічного була "Акція 'Вісла' — переселення українців Польщі в 1947 році"; д-ра Мороза: "Переселення лемків, а русинська проблема"; а темою доповіді мґр Колесара: "Переселення в моїх спогадах".

• 24-го травня перед Онтарійським Парляментом, під патронатом Комітету Українців Канади, відбулася демонстрація-молебень присвячена 40-річчю насильного виселення. В демонстрації взяло участь понад 300 осіб. Згадка про демонстрацію появилася наступного дня в *Торонто Стар*, а у польській газеті "Звіонсковіец" появився напастливий редакційний коментар на зміст летючок роздаваних на панелі і статтю в *Торонто Стар*.

• 30-го травня в Інституті Св. Володимира в Торонто відбулася, з ініціятиви нових членів організації, слідуюча забава. Ціль цієї, як і попередніх забав, було приєднання в ряди організації нових членів з новоприбулої з Польщі молоді.

• 15-го липня в приміщені Суспільної Служби в Торонто відбулася зустріч з новоприбулим українським діячем з Польщі, Василем Кобеляком. В камеральній атмосфері гість з Польщі розповів про найновіші події з життя УСКТ, православної і греко-католицької церков, як також з життя українського студентства. Присутні могли також дещо довідатись про життя українців з південної частини Лемківщини (Словаччини). На зустрічі, окрім розказів і дискусії, були запрезентовані: перший український греко-католицький календар виданий в Польщі і дві найновіші пластинки там випущені з награними "Лемковини", "Ослав'ян", "Сусідойок" та бандуристок з Перемишля і Ґданська.

• 25-26-го липня на оселі "Лемківщина" відбулася друга лемківська ватра. Головними атракціями ватри була мистецька частина, печення баранів і забава. В мистецькій частині брали участь тріо "Лілея" і ансамбль "Анти", а ведучим програмою був Роман Гривна.

А.С.

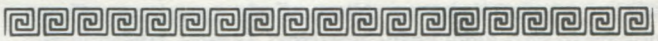

І В ДАЛЕКІЙ АВСТРАЛІЇ ВІДЗНАЧИЛИ СУМНУ РІЧНИЦЮ ВИСЕЛЕННЯ...

Заходом Ділового Комітету під патронатом Української Громади Південної Австралії відбулося в неділю, 16-го липня 1987 р. в залі Народнього Дому відзначення 40-річчя насильного виселення поляками населення Лемківщини і Посяння. Ось, що пишуть організатори у повідомленні-запрошенню:

"Трагедія Лемківщини і Посяння — це трагедія цілого українського народу. Пам'ятаймо, доки будемо спільно вшановувати історію нашого народу — переживати його радість і болі, так довго нас духово **ніхто і ніщо** не подолає!"

Відійшли від нас...

24-го липня 1987 р. **бл.п. Іван Ґиба** відійшов у вічність на 67-му році життя.

Покійний народився в селі Тисовці ліського повіту на Лемківщині в родині Степана й Катерини.

Будучи 20-літнім юнаком, виїхав до Німеччини й там запізнався зі своєю землячкою Анною Кузьма, з якою одружився в 1944 р. У Німеччині народилося їм двоє дітей: дочка Степанія і син Зенон. До Канади переїхали в 1949 р. й поселились в Альбертській провінції на фармах, де перебули 9 місяців. Опісля, за старанням земляків, переселились до квебекської провінції й замешкали в місті Ляшін, біля Монреалю, де покійний Іван одержав постійну працю у фабриці.

У Ляшінах, їхня родина збільшилася ще двома синами: Василем і Олегом. Після приїзду до Ляшін, вони стали активними членами при парафії св. Василія Великого. Крім того Іван Ґиба довгі роки працював у батьківському комітеті Рідної Школи, виконуючи різні обов'язки. Він, рік-річно, під час Різдва ходив колядувати зі шкільною дітворою, щоб призбирати фонди для вдержання Рідної Школи та для збереження стародавніх українських традицій на еміґрації. Був активним членом Т-ва "Просвіта" і довголітнім членом 465-го Відділу УНСоюзу.

Довгі роки покійний був членом церковного хору при місцевій парафії та часто заступав дяка.

У понеділок, 27-го липня 1987 р. у похоронному заведені відправлено Панахиду, а відтак тіло бл.п. Івана Ґиби перевезено до церкви св. Вас. Великого, де відбулись похоронні відправи при численній участі осіб, які опісля відпровадили його на вічний спочинок на місцевий католицький цвинтар у Ляшін. Заупокійні Панахиди й похоронні відправри відслужив місцевий парох о. Роман Лагола.

Ділимося сумною і болючою вісткою з друзями, приятелями і знайомими, що в суботу, 26-го вересня 1987 року, по короткій і тяжкій недузі, відійшов у вічність, прийнявши Найсвятіші Тайни, **бл.п. Стефан Дупляк.**

Стефан народився 15-го лютого 1923 р. в селі Воля Нижня, що на Лемківщині, Україна.

Покійний був доброї і веселої вдачі, всі його любили так коли ще був молодим хлопцем у свому селі, так і опісля на еміґрації в Німеччині, а пізніше у Канаді. Бл.п. Стефан був членом Об'єднання Лемків Канади, та членом управи 1-го відділу ОЛК в Торонто.

Похоронні відправи відбулися 29-го вересня, 1987 р. з церкви св. Покрови, а опісля на цвинтар Парк Лавн.

Покійний залишив у смутку дружину Павліну, синів Стефана з дружиною і Богдана, брата Семена в Канаді і трьох братів і сестру в Польщі.

Вічна Йому Пам'ять!

Під час тризни переведено збірку на нев'янучий вінок, з якого на пресовий фонд журналу "Лемківщина" призначено суму 76.00 кан. дол. (57.00 ам. дол.). Жертводавцям щиро дякуємо, а Родині Покійного висловлюємо щирі співчуття. — *Ред.*

Після похорону, відбувся поминальний обід в церковній залі, під час якого Ірина Михалик і Олесь Кіцак перевели збірку на "нев'янучий вінок", з якої 75.00 призначено на журнал "Лемківщина".

Всім жертводавцям щира подяка а бл.п. Іванові Ґиба нехай буде легка Канадська земля і вічна йому пам'ять!

Т. Мороз

"ЦЕЙ РІК ПРИНІС НАМ..." *(зак. зі ст. 11)*

вині року, але зате вже є дозвіл на календар на рік 1988-ий, що вийде вже в грудні цього року, і буде обширніший.

В різних містах українські громади отримали дозвіл будувати або відновляти церкви. В Команчі будують церкву, громаді в Ярославі дозволено на перебудову старинного храму. Відновляється церква в Битові, в Пінєжнім є дозвіл на поширення церкви, і громада в Сяноку надіється, що і їй дадуть дозвіл на поширення.

Зате в Білому Борі громада далі тиснеться у цвинтарній каплиці, передбаченій на 20 людей, а в Кракові українська громада хотіла б певернутися до церкви св. Норберта, де українці мали свій осередок від 1818 до 1947 року, хочби тому, що каплиця св. Доротеї за мала на їх потреби.

Хоч їх ситуація явно покращала, найбільше бажання українських католиків в Польщі досі не сповнилося: вони далі чекають на власного єпископа. Дехто вже навіть знайшов актуальний приклад для цієї ситуації: в Індії, Папа Іван-Павло II недавно дав індійським католикам сиро-малабарського обряду власного єпископа поза матірньою територією, бо обставини цього тепер вимагають.

Після сорока років неофіційної але неменш активної діяльности, українські католики в Польщі вважають, що і їх ситуація в міжчасі така, що можна їм визнати право на офіційне існування.

УПБ

25-ЛІТНИЙ ЮВІЛЕЙ ІВАНА і НАДІ МИХАЛЬЦЬО

День 13-го червня 1987 року був великим днем для Івана і Наді Михальцьо з Асторії, Н.Й., членів 1-го Відділу ООЛ, в Нью-Йорку. Це був день їхнього 25-літнього Срібного Ювілею, який відбувся в домі СУМА в Йонкерсі, а який влаштували їхні доні Марійка і Галя.

На цьому великому святі, на яке прийшло біля 200 осіб, не забуто і за журнал "Лемківщина" та радіопрограму отців Василіян у Нью-Йорку. За згодою Ювілятів переведено збірку, яка принесла суму 260.00 дол., з чого 210.00 дол. призначено на пресовий фонд журналу "Лемківщина" і 50.00 дол. на радіопрограму.

Галі і Василеві Скомським та Парані Барняк сердечно дякуємо за переведення збірки, а Ювілятам — Наді і Василеві Михальцьо, бажаємо кріпкого здоров'я, та в щасті і любови дочекатися золотого весілля. На многії літа!

ІВАН ГОМЗА

7. VIII. 1910 — 1. XI. 1987

Першого листопада ц.р. відійшов у вічність сл.п. Іван Гомза по довгій і тяжкій недузі в своїй хаті в Йонкерсі. Залишив в смутку дружину Галину а також три сестри на Україні.

Покійний Іван народився 8-го липня 1910 року в містечку Морей стейту Пенсильванія, США. Він повернув на рідну Лемківщину з Америки з цілою родиною і батьками по Першій світовій війні, так як зрештою багато інших наших людей це робило, бо умови життя в роках депресії були тяжкі.

В 1936 році Іван повернув до Америки і замешкав в Йонкерсі. Від того часу почав працювати для церкви св. Михаїла в церковному комітеті і в інших організаціях. Не було ні одної імпрези, пікніку чи забави, щоб Іван не доложив до них своїх старань. В часі Другої світової війни служив він в американській армії в Европі і там також допомагав нашим скитальцям, а по повороті до США багатьох їх спонзорував.

В повоєнних роках до Йонкерсу прибуло багато еміґрантів з краю і покійний Іван став головою відділу братського союзу "Провидіння" в Йонкерсі та придбав понад 100 нових членів, за що одержав почесну грамоту з Головної Управи "Провидіння". Був також кількакратно головою 2-го Відділу Організації Оборони Лемківщини в Йонкерсі.

Хай привітна американська земля, в якій спочиває буде йому легкою, а ласкавий Господь Бог дарує йому Царство Небесне за його труди, бо була то непересічна людина великого серця і любови до нашого народу.

Вічна Йому пам'ять!

Юрій Ковальчик

LEMKIVSHCHYNA

VOL. 4 WINTER 1987

WILL WE BE READY?

Already forty years have passed since the great human tragedy in Lemkivshchyna, Ukraine's westernmost ethnic territory, bordering Poland. In just ten years, we will solemnly remember the fiftieth anniversary of the subjugation of Lemkivshchyna, Peremyshchyna, Kholmshchyna, and Pidliashshia. In order to appropriately commemorate that anniversary, we should begin planning *today*. Similar anniversaries which required planning far in advance were the "Fiftieth anniversary of the 1933 Artificial Famine in Ukraine" and the "Millennium of Ukrainian Christianity." We should let these events serve as concrete examples in our planning process.

We, as witnesses and victims of that tragedy as well as those who, perhaps, were indirectly affected by it, should realize that no one is going to do this work for us. It's time for us to roll up our sleeves and start working if only as a small attempt to repay our impossible debt — to those for whom we live today, those who in 1947 paid heavily, many with their very lives. Before us stand our ancestors to whom, in ten years, we should be able to proudly say, "We did not forget you. Your suffering is remembered and is now documented for posterity."

In order to succeed in this monumentous task, we must first recall the tragedy from our present, forty-year perspective.

Our beautiful Lemkivshchyna is destroyed. Where there once were quaint villages and whitewashed homes, where once you could hear church bells every Sunday and holy day, where once the air was filled with songs of joy and happiness sung by both young and old, today there is desolation and ruin.

The villages and homes have been burned; the churches are destroyed; the bells have been melted down, reworked for "other" purposes. Everything is overgrown and rotted. Even former residents have difficulty deciding where their homes and schools once stood, where the church was, that stronghold of their faith and national identity which for seven hundred years protected them from the forces of denationalization. If some of their homes remain standing, then today they are inhabited by Poles, settled there by the Polish communist regime. Even those new inhabitants feel uneasy and out of place for they know that they are there only temporarily and that sooner or later we or our children will return to out Lemkivshchyna. If any of the Ukrainian churches remain, then they are in ruin and disappear with every new year. Just a short time after the war, the vacant churches were said to have "frightened" the settlers. For this reason, and others, a growing number of churches have fallen victim to chauvinist-oriented vandals.

Yes, some churches still stand soundly. But within their walls you will hear a foreign tongue and witness an unfamiliar rite. Even our saints have been discarded; some of our icons, venerated for centuries by our ancestors, are now used to repair holes in the roof or walls. And on a rainy night, one can almost see the bitter tears of Saint Nicholas, streaming down his aged face as he hangs crucified, nailed to the rain-gutter of the church; tears shed by the Ukrainians for the sad fate of their church and nation.

Such is the bitter fate of our churches; today they are attended by those who chose to turn their backs on their own people. These people decided to serve the new occupiers in any way possible, in order to prove their "new" loyalty and in the attempt to pacify their guilty consciences which constantly remind them of their *true* national identity — *Ukrainian.* Even though we may never be able to fully understand Divine Providence, we remain steadfast in our faith because we know that sooner or later, truth *will* prevail. Even the children of those who have since forgotten their true Ukrainian roots may one day realize who they really are and return "home".

Our greatest responsibility here in the Free World is to publicize the events of 1947, as well as other years, forcing future generations of Poles to realize their responsibility, their collective guilt in the events of the past should they not choose to separate themselves from the oppressors and victimizers who are found in their midst.

We must gather documents and evidence attesting to the horrors of 1947. Interviews should be held with

Уже в короткому часі заходом

1-го Відділу
Організації Оборони Лемківщини
в Нью-Йорку

появиться збірник

"ЛЕМКІВЩИНА"

Це вартісне видання появиться у двох томах, в ціні 25.00 ам. дол. кожний. Замовлення належить присилати на адресу:

Organization for the Defense of Lemkivshchyna
P.O. Box 651 Cooper Station
New York, NY 10276

ЛЕМКІВЩИНА ЗАПИСКИ НТШ ТОМ 206

ЛЕМКІВЩИНА

земля
люди
історія
культура

ЧАСТИНА I

valuable witnesses of the subjugation of Lemkivshchyna, creating a video archive at the Lemko Research Foundation. Photographs and other materials from pre-1947 Lemkivshchyna should be contrasted with current information in order to determine the full scope of destruction. The contemporary occupiers of Lemkivshchyna continually attempt to erase the evidence of the Ukrainian presence there — by destroying grave markers in cemetaries and by demolishing our unique roadside crosses; this must also be stopped.

A scholarship should be created for our children living here, as well as those in modern-day Poland and Ukraine — for those wishing to study the tragedy of 1947 in detail.

All of our work must be published not only in Ukrainian, but for global audiences as well, especially in English. An accomplished historian should be secured to work on a monograph of 1947 in Lemkivshchyna.

Appropriate funds should be collected to defray the costs of the scholarship, studies, and subsequent publications, as well to financially help those who wish to return to the land of their fathers — money to buy back what was once theirs. Starting work *now* will guarantee a successful, truly satisfying commemoration in 1997 — the fiftieth anniversary of the tragedy in Lemkivshchyna, when we will solemnly honor those who lost everything, including their lives, in defense of their nation and faith.

We must ask ourselves today: Will we be ready in 1997 to honor the memory of those who so tragically lost their lives in 1947 in Lemkivshchyna?

bvc

(translation by Petro Matiaszek)

Return to "Lemkivschyna" P.O. Box 651 Cooper Station, New York, N.Y. 10276

NON-PROFIT ORG.
U.S. POSTAGE
PAID
CLIFTON, N.J.
PERMIT. No. 121

НАШІ ВИДАННЯ

ДЕРЕВ'ЯНА АРХІТЕКТУРА УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ .. **40.00 дол.**

АННАЛИ ч. 1 ..... 10.00 дол.
(матеріяли про Лемківщину)

АННАЛИ ч. 2 ..... 10.00 дол.
(матеріяли про Лемківщину)

АННАЛИ ч. 3. ..... 15.00 дол.

АННАЛИ ч. 4 ..... 15.00 дол.

ЛЕМКІВСЬКІ ПІСНІ ..... 5.00 дол.
(співаник з нотами)

ТВОРИ — Богдана Ігоря Антонича ..... 10.00 дол.
(на вичерпанню)

Журнал "ЛЕМКІВЩИНА" — річна передплата 8.00 дол.

"ЗА СЯН" — Іван Филипчак ..... 5.00 дол.

СВЯТА РІДНА ЗЕМЛЯ — Юліян Бескід ..... 5.00 дол.

Замовляти на адресу:

THE LEMKO RESEARCH FOUNDATION INC.
P. O. Box 651 Cooper Station New York, N.Y. 10276

Published by
THE LEMKO RESERCH FOUNDATION, Inc.; Box 651 Cooper Station
New York, N.Y. 10276